

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

329.15
'S-GRAVENHAGE, 26 JUNI 1950 19
Javastraat 68

No. 87485

Bijl.: een

Betr.: C.P.N.

42882
28.6.50.

V E R T R O U W E L I J K .

Ik heb de eer Uwe Excellentie hierbij aan te bieden het eerste deel van een vanwege mijn dienst samengesteld rapport, handelende over ontstaan en ontwikkeling van de Communistische Partij Nederland.

Het tweede en het derde deel zullen binnenkort volgen.

an Zijne Excellentie
de Minister-President,
Plein 1813, no 4,
te
's-GRAVENHAGE.

/HET HOOFD VAN DE DIENST

Mr. L. Einthoven.

ONTSTAAN VAN DE PARTIJ.

Op 14 Maart 1909 vond in de Nederlandse arbeidersbeweging een belangrijke gebeurtenis plaats.

In het toenmalige gebouw van de Handwerkers Vriendenkring te Amsterdam, thans het Kriterion-theater, werd die dag de Sociaal Democratische Partij (S.D.P.) opgericht. Zij bestond uit de linkse sociaal-democratische groepering van de S.D.A.P..

Reden voor deze afscheiding was: De S.D.A.P. werd door sommigen niet langer meer als zuiver Marxistisch beschouwd. Een gedeelte noemde zich Marxist, een ander deel stond onder de invloed van het Revisionisme. Dit verschijnsel was ook buitenslands waarneembaar. Men wilde het Marxisme herzien. Niet langer werden de klassenstrijd en de vernietiging van de staat als programpunt no. 1 gezien. Men wilde proberen binnen de kapitalistische maatschappij iets voor de arbeiders te bereiken. Niet meer langs revolutionaire weg, maar langs de weg der geleidelijkheid meende men te kunnen komen tot een omvorming van de bestaande maatschappij in een socialistische. Deze tegenstellingen dateerden reeds van het einde der 19e eeuw. Zij namen geleidelijk toe en verergerden zodanig, dat een scheuring niet meer viel te voorkomen.

De oppositie, gevormd door de voorstanders van de zuivere Marxistische leer, stond in contact met Lenin. Tijdens het congres van de 2e Internationale te Stuttgart in 1907, waar o.m. Wijnkoop aanwezig was, voerde deze besprekingen met Lenin. Op aanwijzing van Lenin werd in 1907 in Nederland begonnen met de uitgave van het weekblad "De Tribune". Op 19 October 1907 verscheen het eerste nummer. Het was niet groot van omvang, 4 pagina's met 12 kolommen druks. De prijs was 3 cent per nummer, 40 cent per kwartaal; voor het buitenland 65 cent per kwartaal, advertenties 10 cent per regel, maar die waren er in het geheel niet.

De initiatiefnemers waren 3 jonge sociaal-democraten. De oudste van hem was J.C. Ceton, onderwijzer in Amsterdam; bestuurslid van de Sociaal-Democratische Onderwijzers Vereniging. Nummer twee was D.J. Wijnkoop, toen candidaat Nederlandse letteren aan de Amsterdamse Universiteit, tevens inspecteur van de Arbeiders Verzekerings Maatschappij "De Centrale". De derde man was W. van Ravesteijn doctor Nederlandse letteren.

Het verzet tegen De Tribune was van meet af aan zeer fel. Colportage met dit orgaan op S.D.A.P.-vergaderingen werd door de S.D.A.P. verboden. De verschijning van dit blad vormde een onderwerp ter behandeling op het congres, dat de S.D.A.P. met Fasen 1909 zou beleggen, maar sommige tegenstanders konden zich er niet mee verenigen, dat de behandeling nog zolang zou worden uitgesteld en zij wisten door te drijven, dat een buitengewoon congres werd uitgeschreven, dat in Februari 1909 te Deventer werd gehouden. Tot deze doordrijvers behoorden o.m. Albarda en Vliegen. Tijdens dit congres werd aan betrokkenen de eis gesteld De Tribune op te heffen. Wibaut, Henriette Roland Holst en nog enkele anderen capituleerden. Wijnkoop en zijn groep weigerden aan deze eis te voldoen en werden

prompt uit de S.D.A.P. geroyeerd. Tot hen behoorde ook de dichter Herman Gorter. Later sloot Mevr. Roland Holst zich toch weer bij de groep Wijnkoop aan.

Op 14 Maart 1909, juist op de herdenking van de sterftag van Marx, richtten de geroyeerden de Sociaal-Democratische Partij op.

Doel van de nieuwe partij was; verbreiding van de zuiver Marxistische leer onder arbeiders en intellectuelen. Het eerste Partijbestuur, gekozen op het congres, dat op 23 Mei 1909 te Amsterdam werd gehouden, bestond uit Marxisten met klinkende namen. Zij waren: Jaap Ceton, David Wijnkoop, Willem van Ravesteijn, Herman Gorter, Prof. Mannoury, Lou de Visser en Sam de Wolff.

Jarenlang bleef de partij maar klein van omvang. Haar invloed op het politieke leven was weliswaar niet groot, maar toch stellig belangrijker dan, te oordelen naar haar omvang, verwacht zou worden.

De invoering van het algemeen mannenkiesrecht bij de grondwetswijziging van 1917, maakte, dat zij bij de 2e Kamerverkiezing van 1918 2 vertegenwoordigers (Wijnkoop en van Ravesteijn) naar de Kamer kon zenden. Het grote belang van deze groep is geweest, dat zij de schakel was tussen de Russische sociaal-democraten en de Nederlandse arbeiders.

De Tribune, in 1916 dagblad geworden, ondanks altijd durende financiële moeilijkheden, is het blad, dat de bijzonderheden over de in November 1917 in Rusland uitgebroken revolutie uitvoerig in haar kolommen bericht en volkomen achter deze revolutie staat.

In 1918 verandert de Sociaal-Democratische Partij haar naam in Communistische Partij van Holland. In 1919 wordt de 3e Internationale opgericht, de Communistische Internationale, meer bekend onder de naam Comintern. Sindsdien is de officiële naam van de Nederlandse Communistische Partij: Communistische Partij Holland, sectie van de Communistische Internationale. Partij en dagblad behouden hun namen tot 1937. In dat jaar wordt De Tribune omgezet in "Het Volksdagblad" en de naam C.P.H. in C.P.N..

Gezien het over het algemeen bezadigde Nederlandse volkskarakter is het wel eigenaardig, dat reeds zo vroeg in Nederland een communistisch geheten organisatie het levenslicht aanschouwde. Ons land kende een communistische groepering, lang voordat daarvan in een der andere West-Europese landen sprake was. Duitsland volgde pas ongeveer 10 jaar later. In Frankrijk kwam de splitsing in de sociaal-democratie pas in 1920.

Sinds de toetreding tot de Comintern is de C.P.H. altijd in een positie van volkomen afhankelijkheid van dit instituut geweest. Speciaal het E.K.K.I. (Executief Comité Kommunistische Internationale) had grote macht in de landelijke communistische partijen. Niet alleen dat de richtlijnen door Moskou werden bepaald, maar ook de door de landelijke partijen genomen besluiten waren onderworpen aan de goedkeuring van het E.K.K.I.. Dit bracht grote moeilijkheden in de C.P.H., die in 1925 leidden tot een splitsing in de

partij. Wijnkoop en van Ravesteijn waren niet langer bereid zich aan het gezag van Moskou te onderwerpen. Zij werden doodverklaard. Lou de Visser, na deze twee de voornaamste man, ging onder het Moskouse juk door en werd zodoende de voornaamste figuur van de C.P.H.. Op de kandidatenlijst voor de eerstvolgende verkiezingen prijkte zijn naam op de eerste plaats. Tot aan het uitbreken van de 2e Wereldoorlog heeft hij deze plaats blijvend ingenomen. Na de oorlog keerde hij niet meer terug. In Maart 1945 werd hij, na ruim 4 jaar concentratiekamp te hebben doorstaan, gedood tijdens een geallieerde aanval op een schip waarmede een aantal gevangenen werd afgevoerd. Van Ravesteijn verdween van het politieke toneel, evenals Ceton.

David Wijnkoop stichtte in 1925 een zelfstandige partij, de C.P.H.-C.C., die zich tegen Moskou bleef verzetten. Deze partij bestond echter slechts kort, tot 1930, in welk jaar Wijnkoop zich opnieuw voor Moskou boog. Hoewel intellectueel verre de meerdere van de Visser bleef hij nadien in de C.P.H. steeds de tweede man. In 1947 is Wijnkoop overleden.

Van Ravesteijn is nog de enige van het drietal dat destijds de Tribune stichtte, die nog in leven is.

OMVANG VAN DE PARTIJ.

Van de oprichting tot aan het uitbreken van de tweede Wereldoorlog is de C.P.H. nooit tot een krachtige partij uitgegroeid. Bij de oprichting telde zij enkele honderden leden, ruim 20 jaar later, in 1930, waren er 110 leden, verdeeld over 40 afdelingen. Met het toenemen van de slechte economische toestand, de beruchte crisis van 1930-1934 en de grote werkloosheid, steeg het ledenaantal sterker. Op 1 Januari 1934 bedroeg het 5.700, in 1935 ongeveer 6.200 en einde 1936 ongeveer 10.000, verdeeld over ongeveer 140 afdelingen, die gegroepeerd waren in 26 districten. Het ledenaantal bleef van 1936 tot 1940 ongeveer gelijk.

In 1931 behaalde de partij bij de gemeenteraadsverkiezingen 51 zetels en voor de Provinciale Staten 10. In 1935 waren deze aantallen opgelopen tot resp. 97 voor de gemeenteraden en 12 voor de Staten.

Tekenend voor de algemeen revolutionaire gezindheid van de Noord-Hollandse bevolking is wel, dat van de 97 gemeenteraadszetels er 30 in Noord-Holland waren gewonnen. Dezelfde tendenz is ook nu nog waarneembaar. Amsterdam, dat in 1931 26.500 stemmen leverde, bracht in 1935 reeds een aantal van 49.000 op.

De verkiezingen voor de Tweede Kamer van 1925 tot 1937 geven de volgende C.P.H.-percentages:

1925 - 1,19; 1929 - 1,99; 1933 - 3,18 ; 1937 - 3,38;

Voor Amsterdam waren deze percentages:

1929 - 6,23; 1933 - 10,1; 1937 - 12,8;

Voor Rotterdam:

1929 - 4,98; 1933 - 4,5; 1937 - 4,3;

Bij de Tweede Kamerverkiezing van 1937 leverde Amsterdam alleen

15% van alle op de S.D.A.P. uitgebrachte stemmen en 37% van alle C.P.H.-stemmen.

Rotterdam resp. 12,5% en 9%. Beerta en Finsterwolde, de meest rood gekleurde gemeenten van het gehele land, hadden bij deze verkiezingen reeds percentages van resp. 35,5 en 42,7 C.P.H.-stemmen. Ook hier dus voor de huidige situatie niets nieuws onder de zon.

De verwachtingen van de C.P.H. voor de 1937-verkiezingen waren hoog gespannen. De uitslag was voor geheel Nederland een verrassing en voor de partijleiding zeer teleurstellend.

Achteraf gezien kunnen als oorzaken hiervoor worden genoemd:

- 1e. de economische opleving;
- 2e. de in Rusland aangevangen grootscheepse zuivering, tengevolge waarvan een groot aantal bekende voormalige leiders werd terechtgesteld; en
- 3e. het falen van de door Moskou bevolen gematigde politiek van aanpassing aan de democratische beginselen en het opschorten van de cellenbouw in de moderne vakbeweging.

ORGANISATIE VAN DE PARTIJ.

Alle landelijke secties van de Communistische Internationale waren gebaseerd op de grondslag van het democratisch centralisme. Dit beginsel is nog steeds van kracht. Daarbij gelden allereerst: onvoorwaardelijke erkenning der besluiten van hogere partij-organen door lagere; strenge partij-discipline en vlugge doorvoering van de besluiten van het E.K.K.I. en van het toenmalige West-Europees Bureau te Parijs. Ten aanzien van dit laatste punt werd enige meerderse soepelheid toegestaan na het in 1935 te Moskou gehouden congres van de Comintern en de doorvoering werd meer afhankelijk gemaakt van de landelijke omstandigheden.

De belangrijkste eenheid van de partij is de "bedrijfscel". Zo enigszins mogelijk moet men daarvan lid zijn. Zij is het fundament van de gehele partij-organisatie, de motor onder de arbeiders; de drager van alle partij-acties in het bedrijf. Zij wordt, ook door de partij zelf, als illegale organisatie beschouwd.

De bedrijfscel wordt gevormd, zodra drie partijgenoten in een bedrijf werkzaam zijn. Is dat niet het geval, dan wordt een verzamelcel gevormd. Dit is een cel, samengesteld uit 1 of 2 arbeiders uit het ene bedrijf met 1 of 2 arbeiders uit een in de nabijheid gelegen bedrijf, of een bedrijfscel, waarbij 1 of 2 arbeiders uit een ander bedrijf zijn ingedeeld.

De taak van de leden van een verzamelcel is allereerst, om zo spoedig mogelijk deze cel om te zetten in normale bedrijfscellen. Een machtig wapen daartoe, in handen van de bedrijfscel, is de bedrijfskrant.

Teneinde de taak van de vakbeweging beter te kunnen vervullen worden de partijleden in de vakbeweging samengevat in communistische vakbewegingsgroepen. Deze zorgen voor het oprichten van bedrijfscellen

binnen haar gebied. De leden van de groep mogen niet met openbaar partijwerk worden belast.

De leden, die niet in een bedrijf werken, worden in straatcellen ingedeeld. Deze vormen de motor naast de arbeiders. Zij staan in betekenis ver achter bij de bedrijfscellen en hebben tot taak allerlei straatacties te bevorderen, bijv. onder de werklozen bij stempellocalen, huur-acties, acties tegen prijsopdrijving enz..

Bij besluit van het C.P.N.-congres 1935 werden de straatcellen opgeheven. Zij werden omgevormd tot wijken, met aan het hoofd een wijkhoofd.

Geheel los van de cellen bestonden in die tijd ook nog de fracties, die vaak met cellen werden verward. In alle buiten de partij staande arbeiders- en boerenorganisaties en hun werkorganen, waarin tenminste 2 communisten waren, moesten ter verhoging van de communistische invloed, communistische fracties worden gevormd, die hun eigen bestuur kenden.

De partij was de samenvatting van alle cellen of individuele leden van een stadsdeel. Aan het hoofd stond het sectiebestuur. De hoogste partij-instantie in een stadsdeel is de huishoudelijke ledenvergadering van de sectie; of - ingeval van onderverdeling in cellen - de sectie-conferentie. In de sectie droeg de politieksecretaris zorg, dat de sectie bij elke politieke gebeurtenis op de juiste wijze reageerde. Ook gaf hij op de ledenvergaderingen de politieke lijn voor de besprekingen aan.

Boven de sectie stond de afdeling. Vroeger berustte als regel de leiding van een stad bij het afdelingsbestuur.

De afdelingen van een bepaald gebied waren ondergebracht in een district met een eigen districtsbestuur. Per half jaar diende een districts-conferentie te worden gehouden, waar o.m. de gedelegeerden voor het partij-congres werden gekozen.

Het partij-congres is de hoogste instantie van de partij. Als regel werd vroeger het congres eenmaal per jaar bijeengeroepen, na gepleegd overleg met het E.K.K.I..

Het partijbestuur is het hoogste partijorgaan tijdens de periode tussen 2 congressen.

POLITIEKE KOERS.

Van enig voorstaan van een zelfstandige, nationale politieke koers, was, gezien de reeds gesignaleerde afhankelijkheid van Moskou, uiteraard geen sprake. En ook deze Moskouse politiek vertoonde geen strakke lijn. Globaal zijn daarin de volgende periodes te onderkennen: 1917 - 1921 Naar links. Geen samenwerking met de sociaal-democraten. Rusland, dat zelf nog geen lid is van de Volkenbond,

doodverft dit gezelschap als imperialistische rovers. De sociaal-democraten worden uitgekreten voor sociaal-patriotten.

- 1921 - 1924 Overstag naar rechts. De houding tegenover de sociaal-democraten wordt vriendschappelijker en men streeft naar een eenheidsfront met de vakbeweging.
- 1924 - 1925 Terug naar links. Geen eenheidsfront; de sociaal-democraten zijn de 3e partij van de bourgeoisie.
- 1925 - 1929 Weer naar rechts. Thans zoekt men het eenheidsfront "van onderen op" te bereiken door de sociaal-democratische arbeiders zelf te bewerken.
- 1929 - 1934 Naar links. Ter vernietiging van de sociaal-democraten is Moskou tot alles in staat en bereid, zelfs tot samenwerking met de nationaal-socialisten.
- na 1934 Opnieuw naar rechts. Rusland is lid geworden van de Volkenbond en wil medewerken aan de versterking ervan. Thans zoekt men het eenheidsfront met de sociaal-democraten, de liberalen enz., kennelijk tegen het aan kracht winnende nationaal-socialisme en fascisme. Men is vóór bewapening. De sociaal-democratische arbeiders moeten stelling nemen tegen hun leiders. Het politieke beleid in Frankrijk met zijn talrijke pogingen om met de sociaal-democraten onder Leon Blum samen te gaan, geeft voldoende aan tot welke concessies Moskou in deze periode bereid was.

De uitlatingen van de C.P.N. vanaf het uitbreken van de 2e Wereldoorlog tot het moment dat Rusland daaraan ging deelnemen, zijn een sprekend voorbeeld van de opportunistische gedachtengang van de partij in die dagen. Bij het uitbreken van de oorlog in 1939 was men het in communistische kringen er over eens, dat het een imperialistische oorlog was, door de kapitalistische staten ontketend. De uitslag ervan kon dus de arbeider onverschillig laten. Hij had er geen belang bij of de zege aan Berlijn of aan Londen zou zijn; 't was lood om oud ijzer, want beide waren kapitalistisch.

"Het Volksdagblad" schreef op 25 September 1939 dienaangaande:

"Daarom moet de centrale leuze van alle arbeiders en alle anti-fascisten zijn: weg met de imperialistische oorlog. De arbeiders moeten bereid zijn, ondanks hun diepe vredeswil, om hun leven te geven. Doch niet voor de geldzak van enkele kapitalistische klieken, onder welke vlag zij ook varen mogen, doch alleen voor eigen zaak.

"In deze oorlog zijn de uitbuiters van verschillende landen met elkaar in een hevige strijd gewikkeld.

"De taak van de arbeidersklasse kan niet zijn, de ene groep uitbuiters tegen de andere te ondersteunen. Haar taak kan alleen zijn gebruik te maken van de onderlinge strijd der uitbuiters, om haar eigen zaak te bevorderen, om haar eigen macht te vormen en de zaak van het socialisme te doen zegevieren, dat voor altijd een einde maakt aan de uitbuiting en aan de roof-oorlogen."

Ko Beuzemaker, de tijdens de bezetting gefusilleerde toenmalige voorzitter van de C.P.N., schreef in October 1939:

"De arbeidersklasse heeft slechts één bondgenoot, dat is de Sovjet-Unie. Zij heeft slechts één wapen, dat is haareigen kracht, haar eigen eenheid in de strijd tegen haar eigen imperialisten. De leuze, tegen de imperialistische oorlog, betekent in Nederlandse verhoudingen thans voor alles, eenheid en strijd tegen de Nederlandse bourgeoisie".

In dit standpunt komt geen wijziging als op 10 Mei 1940 ook ons vaderland metterdaad in het conflict betrokken wordt. De oorlog blijft in communistische ogen, imperialistisch. Tijdens de Duitse bezetting durft de redactie van het communistische studienaandblad "Politiek en Cultuur", dat om onbegrijpelijke redenen door de bezetter nog niet verboden was, in zijn nummer van Juni 1940, het aan te schrijven:

"Indien men thans vraagt wat de innerlijke drijfveren waren, die Nederland in de oorlog gestort hebben, dan antwoorden wij:

"Naast het feit van de oorlog zelve, was de voornaamste drijfveer de Engelse oorlogspolitiek en de medeplichtigheid van de Nederlandse financiers en kapitalisten. Deze Britse politiek is er op gericht, de oorlog zo lang mogelijk te rekken, zoveel mogelijk landen en volkeren er in te drijven, om voor de Britse imperialistische belangen te vechten en te bloeden. Daarvan is ook het Nederlandse volk het slachtoffer geworden. Dit was mogelijk doordat de thans gevluchte regering De Geer-Alberda in dienst was van deze groot-kapitalisten en van hun Engelse chefs staat. Deze regering was niet neutraal en kon niet neutraal zijn. Waarlijk neutraal in deze oorlog kan slechts een land zijn zoals de Sovjet-Unie. Het niet-aanvals- en vriendschapsverdrag tussen Duitsland en de Sovjet-Unie berust op zulk een werkelijke neutraliteit.

"De Sovjet Unie heeft, geleid door de vooruitziende blik van Stalin, reeds bij het begin van deze oorlog de valse, Britse intriges ontmaskerd en doorkruist. Zij dacht er niet aan de kastanjes uit het vuur te halen voor de heren van de Londense City, zoals helaas door de schuld van de Geer-Alberda het Nederlandse volk heeft moeten doen. De Sovjet Unie zag terecht in het Brits-Franse imperialisme de machtigste vijand van het mensdom. Daarom sloot zij dit verdrag met Duitsland, gegrondvest op vreedzame en vriendschappelijke betrekkingen tussen het Duitse en het Sovjet volk. Daarom breidde zij de handelsbetrekkingen met Duitsland voortdurend uit en zal daarmee ongetwijfeld nog belangrijker verder gaan. Zo handelde een land dat consequent neutraal is. De Nederlandse regering echter, was en is bij deze oorlog van begin af aan geïnteresseerd, omdat zij een imperialistische regering is.

"De ergste en walgelijkste rol in de tragedie van de Nederlandse oorlogsvoering speelt wel de leiding van S.D.A.P. en N.V.V.. Hun aandeel aan het volksbedrog met de "neutraliteit" is het misdadigst geweest, daar zij van begin af aan openlijk propagandisten

"voor de Geallieerden waren.

"De voortvluchtige regering heeft achter de rug van het volk ons land aan de zijde der Geallieerden in de oorlog gebracht. Het belang der olie-kapitalisten schreef dit voor. Het belang van het Nederlandse volk schrijft echter dwingend voor, dit oorlogsbondgenootschap met de Geallieerden niet te erkennen en mede te werken aan een zo spoedig mogelijk herstel van de vrede in het algemeen en van de vrede tussen het Duitse en Nederlandse volk in het bijzonder. Daarom vordert het eigen belang van het Nederlandse volk dat geen enkel gezag van de weggelopen regering meer wordt erkend, noch in Nederland, noch in de koloniën. Het hoogste belang van de Nederlandse bevolking vordert dat zij, noch direct, noch indirect steun verleent aan de oorlogvoering der Geallieerden doch dat zij tegenover Duitsland een waarlijk neutraliteit in acht neemt. Herstel van de vrede en de vriendschap met het Duitse volk is de eerste stap die het Nederlandse volk kan en moet doen, in het belang van herstel van de algemene vrede.

"Dit betekent ook, dat het Nederlandse werkende volk tegenover de Duitse bezetting van ons land een correcte houding moet aannemen."

Een Mussert of een van Geelkerken zou dit artikel geschreven kunnen hebben. Maar neen, dit zegt en schrijft de partij, die zich thans dagelijks op de borst durft slaan, dat zij het is geweest, die vanaf de eerste dag der bezetting de Duitse overweldiger op alle terrein ondergronds heeft bestreden, die in het verzetsfront in het eerste gelid heeft gestaan. De H.S.B. sprak in de oorlogsdagen van gekruiste armen. Het bovenstaande citaat streeft, voor de bezettingsdagen, hetzelfde na en schrijft, meer overeenkomstig in het proletarisch karakter van de C.P.N.-leden voor: handen in de zakken. Het resultaat is hetzelfde; zoal geen direct landverraad, is het toch minstens verbochening van eigen land en volk.

Strikt genomen was er evenwel geen andere houding te verwachten geweest. De C.P.N. was, ondanks de Duitse overval, gebonden de politieke lijn van Moskou te volgen. En de Sovjet Unie bleef neutraal. Rusland zag ver vooruit. Het kon, gesteund door zijn niet-aanvalsverdrag met Duitsland, rustig zijn tijd afwachten. Wanneer de geallieerden en Duitsland hun krachten tegen elkander hadden verbruikt, dan was Ruslands tijd gekomen, om op zijn gemak met een fris en krachtig leger, de restanten van de strijdkrachten te vernietigen en Europa in bezit te nemen. Stalin zou Hitler rustig zijn gang hebben laten gaan met de vernietiging van Europa en op zijn tijd rustig de oogst hebben binnen gehaald. Dat Duitsland, noodgedwongen, het niet-aanvalspect verbrak en de Sovjet Unie tot vechten dwong, moet wel een lelijke streep door Stalins rekening zijn geweest, maar mogelijk heeft dit er toe bijgedragen, het Russische communisme voorlopig nog ver van onze grenzen te houden.

Eerst op 22 Juni 1941, de dag waarop de Sovjet Unie door het Derde Rijk wordt aangevallen, en Rusland partij in het conflict geworden is, verandert de C.P.N. van standpunt wat betreft haar oordeel over het karakter van de oorlog. Op slag wordt deze dan van een imperialistische, een vrijheidsoorlog.

DE COMMUNISTISCHE PERS.

Het belangrijkste vooroorlogse communistische orgaan was uiteraard het reeds genoemde dagblad "De Tribune".

Het werd gedrukt bij de N.V. Boek- en Kunstdrukkerij "Atlanta", gevestigd in perceel Amstel 85 te Amsterdam. Deze N.V. was, tot de machtsovername in 1933, een dochtermaatschappij van de drukkerijmaatschappij PEUVAG te Berlijn, welke verschillende communistische drukkerijen in Europa exploiteerde. Tot de redactie behoorden o.m. de onlangs ter zijde geschoven hoofdredacteur van De Waarheid, A.J. Koejemans en de huidige redacteur van het Parool Frans Goedhart (1933).

Op 21 Februari 1937 besloot het Partijbestuur tot een belangrijke reorganisatie van het partij-orgaan. In een aan alle C.P.N.-leden toegezonden brief werd hen daarvan mededeling gedaan. De redenen tot dit besluit waren de volgende:

De krant was, in de vorm waarin zij verscheen, in veel gevallen achtergebleven bij de groei en de ontwikkeling van de partij. Door de, in 1936 vooral, gevoerde politiek, gericht op samenwerking van S.D.A.P. en C.P.N. tegen het fascisme en op samentrekking van het volk tot een Volksfront voor het behoud der democratie, tegen oorlog en fascisme, welke politiek werd samengevat onder de leuze: Nederland onafhankelijk - welvarend - vrij, was de partij er in geslaagd het ledental in 1936 met ongeveer 4.000 leden op te voeren. De Tribune was niet in staat deze groei van de partij te volgen. Men weet zulks aan het feit, dat De Tribune jarenlang oppositie-orgaan was geweest tegen de S.D.A.P. en dat zij daardoor bij de arbeiders, aangesloten bij de moderne vakbeweging, in een kwade reuk stond. Ook werd geklaagd, dat het blad in zijn dubbele taak van nieuwsblad en politie-voorlichtingsorgaan te weinig gaf.

Besloten werd om, ingaande 19 April 1937, met een nieuw dagblad, "Het Volksdagblad" uit te komen. Dit blad zou moeten gaan optreden als baanbreker van de eenheids- en volksfrontgedachte. Ander papier, betere letter, betere foto's, actueler nieuws, betere inlichtingsbron op het gebied van politiek, sport, vakbeweging en de strijd tegen het fascisme, moesten Het Volksdagblad maken tot een nieuwsblad, geschikt voor het moderne huisgezin.

Om het blad de gelegenheid te geven ver buiten de rijen van de partij te komen, ook in plaatsen waar de partij nog geen afdelingen had, werd besloten het apparaat van de krant te scheiden van het partij-apparaat, niet alleen wat de propaganda en de werving betreft, doch ook financieel, wat natuurlijk niet behoefde uit te sluiten, dat de partij in alle opzichten steun diende te verlenen.

De oplage van De Tribune op het moment van de reorganisatie bedroeg ongeveer 15.000 exemplaren.

Verdere organen van de C.P.N. waren:

- a. De Maasecho, revolutionnair arbeidersweekblad voor Rotterdam en omstreken; waarvan het eerste nummer op 1 Augustus 1931 verscheen;
- b. Echo van het Noorden, revolutionnair weekblad voor de provincies Friesland, Groningen en Drente. Eerste nummer op 1 Mei 1932;
- c. De Communist. Maandblad voor de communistische partij; het eerste nummer verscheen op 15 December 1928. Teneinde het communistisch karakter van het blad min of meer te verdoezelen en de mogelijkheid om het onder niet-communisten meer ingang te doen vinden te vergroten, verscheen het sinds September 1936 onder de naam "Politiek en Cultuur", onder welke naam het ook thans nog het licht ziet;
- d. De Aanval, colportage-blad voor de districten Noord-Holland en Utrecht. Eerste nummer 2 September 1933 in een oplage van 12.500;
- e. Arbeiders Informatie Bulletin. Dit blaadje beoogde de redacties van bedrijfs-, stempel- en buurtkranten richtlijnen te geven betreffende politieke gebeurtenissen. Op 9 December 1933 verscheen het voor de eerste maal. Nadien werd de titel veranderd in Feiten;
- f. De Rode Post, weekblad voor Marxistisch-Leninistische scholing. September 1934.

MANTELORGANISATIES

Het systeem om door middel van organisaties met een verborgen communistisch karakter de communistische leer ingang te doen vinden in kringen welke voor de C.P.N. zelf niet of moeilijk bereikbaar zijn, vond ook voor de oorlog sterk toepassing. Wat dit betreft is de verscheidenheid en het aantal comité's, verenigingen, bonden, liga's enz. van voor de oorlog nog verre superieur aan de huidige situatie.

De volgende, onvolledige opsomming moge zulks demonstreren.

- 1e. De Vereniging voor Cultuur Ontwikkeling en Ontspanning, opgericht ter vervanging van de Communistische Jeugdbond. Ook hier de reeds eerder gesignaleerde tendenz tot verdoezeling van het communistisch karakter. Toen ook de V.C.O.O. als communistisch bekend werd, volgde de oprichting van plaatselijke verenigingen onder namen als Tempo, Raak, Fit e.d..
- 2e. Bond voor Militairen en Burgers voor de Vrede, met het orgaan "De Schildwacht", opvolger van de Nederlandse Recruten Bond met het orgaan "De Big".
- 3e. Vereniging van Vrienden van de Sovjet Unie, de bekende V.V.S.U., aanvankelijk genaamd Vereniging voor Volkscultuur met het geïllustreerde orgaan "Rusland van heden". De V.V.S.U. is stellig wel de meest bekende mantelorganisatie uit die tijd die een behoorlijk ledenaantal bezat. In de eerste dertiger jaren zond de vereniging meermaals arbeidersdelegaties naar de Sovjet-Unie. De deelnemers daaraan waren verplicht na hun terugkeer op openbare vergaderingen mededeling te doen van hetgeen zij in Rusland

hadden gezien.

Onderdelen van de V.V.S.U. waren:

- a. Internationale Film Onderneming
- b. Instituut tot opleiding van Film Artisten
- c. Vereniging van Arbeiders Fotografen
- d. Boekengemeenschap der Uitgeverij "Nieuwe Cultuur"
- e. De Jonge Sovjet Vriend
- f. Zangvereniging "De Nieuwe Stem"
- g. Mandolinegezelschap "Wolgaklanken".

- 4e. Nederland-U.S.S.R., een organisatie als de V.V.S.U., doch meer bestemd ter aantrekking van intellectuelen;
- 5e. Nederlandse Rode Hulp, mede een van de belangrijkste mantelorganisaties. Eigen orgaan "Afweerfront". Doel: steunverlening aan slachtoffers van het fascisme, klasse-justitie en koloniale onderdrukking. Nevenorganisaties van de N.R.H. waren:
  - a. Comité tot Invrijheidsstelling van Gearresteerde Politieke Emigranten,
  - b. Landelijke Emigranten Commissie,
  - c. Commissie "Hulp aan de Nederlandse Anti-Fascisten in Spanje",
  - d. Nederlands Comité tot Hulpverlening aan de Burgerbevolking van China,
- 6e. Contact-Commissie van Strijdwillende leden in de Moderne Vakbonden (opvolger van de R.V.O.);
- 7e. Diverse Verenigingen van Ongeorganiseerde Werklozen;
- 8e. Op het terrein van actie tegen oorlog en fascisme kende men:
  - a. Vrouwen-Comité tegen Oorlog en Fascisme
  - b. Studentenvereniging voor Vrijheid en Cultuur (voorheen Studentencomité tegen oorlog en fascisme)
  - c. Anti-Fascistisch Comité tot Directe Steun aan de Slachtoffers der Duitse Terreur of Hulpcomité voor de slachtoffers van de vervolgingen in Duitsland
  - d. Nederlands Comité van Kunstenaars en Intellectuelen ter Bestrijding van de Terreur in Duitsland
  - e. Bond van Kunstenaars ter Verdediging der Culturele Rechten
  - f. Comité van Waakzaamheid van Anti-Nationaal-Socialistische Intellectuelen
  - g. Ossietzky Comité
  - h. Comité ter Bescherming van de Olympische Gedachte
  - i. Abessinië-Comité, eigenlijk Comité voor de Verdediging van het Ethiopische Volk
  - j. Comité "Hulp aan Spanje", met als onderdelen de Commissie voor Huisvesting van Spaanse kinderen in Nederland en Vrouwencommissie Hulp aan Spaanse Kinderen in Frankrijk
  - k. Wuppertal Comité
  - l. Algemeen Verbond tegen het Fascisme.
- 9e. Muziekvereniging "Avanti";
- Rode Sport Eenheid, met als onderdeel de Arbeidershulp bij Ongelukken

- 10e. Algemene Film- en Theaterbond
Arbeiders Film Collectief
Mannenzangvereniging "De Nieuwe Zangers";
- 11e. Marxistische Arbeiders School;
- 12e. Nederlands Boeren Comité;
- 13e. Synthetische Orde, de communistische branche van de Bellamyenen
(onder Dr. Koch) met als onderdoel
Gemeenschap van Stille Werkers;
- 14e. Predikantenvereniging tot Sociale en Politieke Voorlichting;
- 15e. Onder de in Nederland vertoevende inheemsen die onder C.P.N.-
invloed stonden
  - a. Perhimpoean Indonesia
  - b. Kaoem Moeda Indonesia
  - c. Sarekat Peranakan Tionghoa Indonesia (Chinese onderdanen)
  - d. Bond van Surinamers in Nederland.

Er waren nog diverse andere mantelorganisaties op diverse gebieden, bijv. zang, toneel, ballet, esperanto enz...
Onnodig te vermelden, dat diverse comité's, evenals zulks thans het geval is, aangesloten waren bij internationale comité's.

DE C.P.N. TIJDENS DE BEZETTING

Het Juni-nummer van "Politiek en Cultuur", waaraan het hierboven aangehaalde citaat is ontleend, is, voorzover bekend, het laatste nummer geweest, dat tijdens de bezetting is verschenen. Het blad werd, evenals zovele andere bladen, door de bezetter verboden. Achteraf zal de communistische partij het wel betreurd hebben, dat deze maatregel niet een maand eerder was genomen, waardoor publicatie van het artikel "Vijf historische dagen" juist voorkomen zou zijn. In een na-oorlogse pers-polemiek wordt de C.P.N. op grond van dit artikel zeer terecht als "5e colonne" gebrandmerkt en de toenmalige hoofdredacteur van "De Waarheid", A.J. Foejemans, is genoodzaakt de strekking van dit artikel en de gedachtegang die tot het schrijven ervan geleid heeft, goed te praten. Hij doet dit, door te beweren, dat elk tijdens de bezetting verschenen artikel uiteraard een verwrongen beeld moest geven van de werkelijke opvattingen. Het gewraakte artikel heeft, zo zegt hij, geen andere bedoeling gehad, dan een legaal achterhoedegevecht te leveren, om de kostbaarder dingen in veiligheid te brengen. Maar niemand dwong in 1940 de communisten te schrijven zoals zij toen deden. Gedurende de gehele bezetting heeft de C.P.N., legaal of illegaal, andere doeleinden nagestreefd dan de rest van Neerland's bevolking die aan het verzet deelnam. Zij streden niet in de eerste plaats voor een Nederlandse zaak, maar voor een versterking van de internationale communistische gedachte. Voor de Sovjet Unie en al zijn Comintern-secties, waaronder ook de Nederlandse, was de overwinning in de 2e Wereldoorlog, hoewel uiteraard sterk begeerd en nagestreefd, toch slechts een tussenstation op de weg naar het uiteindelijke doel, dat, ongewijzigd, nog altijdt luidt: de vernietiging van het wereldkapitalisme. Dat de

C.P.N. zich zelf bewust was van het bestaan van twee kampen in het verzet, blijkt wel uit een artikel in "De Waarheid" van Augustus 1941, waarin men schrijft "dat in ons bezette land slechts twee actieve "krachten te voorschijn zijn gekomen: de arbeiders, die met de Sovjet "Unie sympathiseren en de meerderheid van de burgers, die met Oranje "en Engeland sympathiseert. Deze beide kunnen thans hun strijd tot "één onweerstaanbare kracht verenigen en zij moeten hem verenigen, "terwille van Nederland". Deze laatste drie woorden, uit de pen van een communist, doen wat onwaarsachtig aan. Dat zij niet hartgrondig gemeend zijn, blijkt wel uit de opwekking aan de arbeiders om zich los te maken van hun Engels-gezinde Oranje-leiders.

Wel zeer typerend wordt gedemonstreerd, dat de communisten op eigen wijzenaar een beslissing van de oorlog streefden met gelijktijdige consolidering van eigen macht, in een artikel in het Februari-nummer van het Kominformblad. Dit artikel handelt over de onenigheid in de Noorse communistische partij, waar tegenover de partijleiding onder aanvoering van Loevlien, een oppositie-groep staat onder leiding van Furubotn. Thans wordt nog aan Furubotn verweten, dat hij van 1942 af als dictator in de partij is opgetreden en dat hij een verenigd verzetsfront tegen de Duitsers wilde, niet door middel van de strijd der werkende klasse en vooruitstrevende democraten, doch door middel van onderhandelingen met de regering te Londen. Ook in deze gedachtegang, die stellig eveneens voor het communistische verzet hier te lande geldig is geweest, doen de woorden "terwille van Nederland" wel wat eigenaardig aan.

Het verzet van de communisten als partij, als sectie dus van de Communistische Internationale, heeft slechts gediend om weerstand te bieden aan de Duitse plannen die tegengesteld waren aan het C.P.N.-doel: versteviging van de positie van het wereld-communisme. Buiten beschouwing wordt hier gelaten het verzet, geboden door de communisten als individu. Zij zullen, persoonlijk, zeker niet altijd in de eerste plaats aan de Moskouse belangen hun verzetsinspiratie en hun doodsverachting hebben ontleend. Hun bijdrage in het verzet is ontegenzeggelijk zeer, zeer groot geweest en bij velen van hen heeft zeker heel dikwijls het Nederlandse bloed gekropen waar het niet gaan kon.

DE C.P.N. NA DE BEVRIJDING

Na de bevrijding was het de grote vraag welke politiek de communisten zouden gaan volgen. Het antwoord op deze vraag werd al spoedig bekend, want reeds in "De Waarheid" van 14 Mei 1945 werd een verklaring gepubliceerd, welke o.m. zegt, dat

"de communistische partij van Nederland, ondanks de grote verdiensten die zij voor de Nederlandse arbeidersbeweging en in de "strijd voor de bevrijding van het land heeft gehad, niet moet "terugkeren."

De oorlog, die zoveel heeft verwoest, heeft naar communistisch inzicht

tenminste naar de toenmalige communistische uitspraak, ook de scheidingslijnen weggenomen tussen protestant en katholiek, tussen sociaal-democraat en communist, tussen gelovige en humanist en tussen oranje en rood. De scheidingslijn in de na-oorlogse verhoudingen loopt tussen democratische vernieuwing en reactie. De oude partijen hebben afgedaan en mogen niet terugkeren. Een nieuwe partij, die met de kerken in vrede moet leven, dient alle vooruitstrevende en democratische krachten te verenigen. Dat de communisten, als de meest-vooruitstrevenden, daarin de eerste viool willen spelen, wordt wijselijk verzwegen. Het bestuur van de illegale communistische partij, waartoe o.m. Paul de Groot, Gerben Wagenaar, Jaap Brandenburg, A.J. Hoejemans en Friedl Baruch behoorden, liquideerde daarom de partij en stelde in haar plaats de Vereniging van Vrienden van de Waarheid. De leden van de communistische partij hadden over dit punt van al of niet voortbestaan van hun partij blijkbaar niets te zeggen, hun mening werd tenminste niet gevraagd.

De lezerskring en de goodwill welke "De Waarheid" zich als illegaal orgaan had weten te verwerven, moest worden uitgebuit. Zij moest actie voeren om te komen tot een Volkspartij, een Eenheidspartij. De communistische denkbeelden werden voorlopig nog achterbaks gehouden, in bijeenkomsten en publicaties werd niet gesproken over communisme, noch werden de namen Marx en Lenin genoemd. In deze periode liep de communistische wolf in een driedubbele schaapsvacht. Met de kerken kon men in vrede leven, met de Christelijke geboden "Eert God" en "Hebt Uw naaste lief" behoefden de communisten niet in conflict te komen, ja er werd zelfs een wisselwerking tussen religie en sociaal streven mogelijk geacht.

De nieuwe vereniging zegde zelfs steun toe aan de Regering, mits deze krachtige maatregelen nam. De lezerskring van de Waarheid stijgt in korte tijd tot het voor Nederlandse verhoudingen ongekend hoge aantal van ruim 400.000 abonné's. Voor een groot deel moet deze aanhang, gezocht worden onder de politieke naïvelingen en onder hen die een overdreven voorstelling hadden van de Russische bijdrage aan de vernietiging van het nationaal-socialisme.

De politieke tegenstanders van de C.P.N. lieten zich evenwel geen zand in de ogen strooien. Als de S.D.A.P. weer tot nieuw leven wordt gebracht, na geweigerd te hebben in te gaan op het communistische voorstel om samen een Eenheidspartij te formeren, is dit de doodsteek voor de eenheidsgedachte.

Na korte tijd erkende de leiding van de Waarheidsvrienden dat de opheffing van de partij ontactisch is geweest. Overleg wordt gepleegd met communistische partijleiders in Parijs en Brussel en het gevolg is, dat op een partij-conferentie, in Augustus 1945 te Amsterdam gehouden, tot wederoprichting van de partij wordt besloten. De partijsecretaris zegt bij die gelegenheid:

"Wij hebben ingezien, na de gemaakte fouten, dat wij eerst onze
"communistische partij terug moeten hebben, om tot vernieuwing

/buiten de eigenlijke communisten,

- en -

"en eenheid der arbeidersbeweging te komen, ons einddoel blijft
"een gemeenschappelijke arbeiderspartij op principieel socialis-
"tische grondslag, die ook internationaal de politieke eenheid
"van de arbeidende klasse tot stand kan brengen".

De voornaamste taak van de partij zal zijn "alles in het werk te
"stellen om tot de eenheid der arbeidende klasse te geraken".

In een manifest, voorzien van de leuze "Voor Vaderland, Democratie
en Socialisme" wordt aan het besluit tot heroprichting bekendheid
gegeven.

OMVANG EN AAFHANG VAN DE HEROPGERICHTTE PARTIJ IN CIJFERS.

Vergeleken bij de vooroorlogse omvang is de partij in ledental
zeer sterk vooruitgegaan. Terwijl men in 1940 10.800 leden telde be-
droeg dit aantal in 1945 niet minder dan 45.000. En nog was dit niet
het top-aantal. Voor een ledenwerfcampagne, ingezet in het voorjaar
van 1947, werd als doel gesteld: Haar de 50.000 leden. In een fel ge-
voerde campagne slaagde men er niet alleen in dit aantal te bereiken,
maar zelfs ver te overschrijden. Het resultaat was, dat de C.P.N.
53.000 personen als lid ingeschreven had. Sindsdien is het evenwel
weer berg-af gegaan. Na een jaar was het aantal teruggelopen tot
47.000 en begin 1949 bedroeg het nog slechts 40.000. In December 1949
kon het begroot worden op ongeveer 35.000. Een vermindering in 2½ jaar
tijds van 18.000 leden, een achteruitgang die de partijleiding wel
zeer zwaar op de maag zal liggen en die de Moskouse meesters zeker
niet al te gunstig over de capaciteiten van Paul de Groot zal doen
denken.

Ook de uitslagen van de eerste na de bevrijding gehouden verkie-
zingen waren voor de C.P.N. zeer hoopgevend. Terwijl het C.P.N.-
percentage voor de Tweede Kamerverkiezing in 1937 3,38 bedroeg, was
dit in 1946 10,56 en voor de Statenverkiezing in hetzelfde jaar zelfs
11,41. Bij de Tweede Kamerverkiezing van 1948 was het reeds weer te-
ruggelopen tot 7,73, bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1949 tot
6,96 en de verkiezing van de Provinciale Staten in April 1950 gaf een
C.P.N.-percentage van 6,8.

Sprekender dan door de vermelding van de verkiezingspercentages,
kan door andere methode van becijfering inzicht worden gegeven in de
spreiding van de communistische invloed op de Nederlandse bevolking.

Hieronder mogen enkele voorbeelden daarvan volgen:

I) SPREIDING OP GROND VAN LEDEN-STERKTE

Het lidmaatschap voor de partij staat, blijkens art. 4 van de
Statuten, open voor iedere man of vrouw van Nederlandse nationaliteit,
die de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt.

Duidelijkheidshalve tabellarisch verwerkt ontstaat het

onderstaande landelijke overzicht:

Datum	Aantal C.F.N.-leden	Aantal Nederlanders van 18 j. en ouder	1 C.F.N.-lid op aantal Nederlanders van 18 jaar en ouder als hieronder vermeld.
1.1.1939	plm. 10.800	plm. 5.787.031	plm. 536
1.1.1946	plm. 45.000	6.229.880	138
1.1.1947	plm. 43.000	6.339.981	138
1.1.1948	plm. 53.000	6.425.568	121
1.1.1949	plm. 47.000	6.531.369	139
1.1.1950	plm. 35.000	plm. 6.640.000	plm. 189

Voor de gemeenten Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage worden hieronder voor de data waarop de ledensterkte in die gemeenten bekend was gelijke becijferingen gegeven.

Amsterdam

1.1.1947	plm. 16.500	plm. 570.000	plm. 35
1.1.1950	plm. 13.000	plm. 600.000	plm. 46

Rotterdam

1.1.1947	plm. 3.800	plm. 445.000	plm. 117
----------	------------	--------------	----------

's-Gravenhage

1.1.1947	3.344	plm. 372.000	plm. 111
----------	-------	--------------	----------

II) STREIDING OP GROND VAN DE VERKIEZINGSUITSLAGEN

A. Landelijk overzicht

Soort verkiezing	C.F.N.-stemmen	Totaal gel-dige stemmen	1 C.F.N.-stem op aantal gel-dige stemmen als hieronder vermeld
Prov. Staten 1939	132.700	4.113.842	31,--
2e Kamer 1946	502.963	4.760.711	9,5
Prov. Staten 1946	533.096	4.674.129	8,8
Gen. Raden 1946	482.259	4.463.917	9,3
2e Kamer 1948	382.001	4.932.959	12,9
Gen. Raden 1949	332.484	4.775.227	14,4
Prov. Staten 1950	329.131	4.842.374	14,7

B. Wanneer de voor de C.F.N. gunstigste naoorlogse verkiezing, dus die voor de Provinciale Staten van 1946 nog eens nader onder de loupe wordt genomen blijkt daaruit, dat deze verhouding in de diverse provincies wel zeer verschillend is. In onderstaand overzicht worden tevens vergelijkende cijfers gegeven van de verkiezingen voor de

Provinciale Staten in 1939.

Naam Provincie	C.P.N.-stemmen 1946	Totaal geldige stemmen 1946	C.P.N.-stemmen 1939	Totaal geldige stemmen 1939	1 C.P.N.-stem op aantal geldige stemmen als hieronder vermeld:	
					1946	1939
Friesland	26.766	234.084	6.486	207.837	8,7	32,-
Groningen	37.921	230.655	9.589	203.817	6,1	21,2
Drente	9.336	124.032	1.806	104.469	12,3	57,8
Overijssel	34.735	315.577	6.456	267.938	9,1	41,5
Gelderland	23.792	495.889	3.873	424.818	20,8	109,6
Utrecht	21.761	268.780	3.342	229.020	12,4	68,5
N-Holland	204.460	909.770	70.019	841.727	4,4	12,-
Z-Holland	141.436	1.147.307	31.129	1.041.179	8,1	.33,4
Zeeland	3.118	132.856	-	123.777	42,6	-
N-Brabant	12.561	522.532	-	430.235	41,6	-
Limburg	17.210	298.647	-	239.025	17,-	-

C. De berekening voor de 3 grote gemeenten en de meest rode gemeenten van Nederland, genaamd Finsterwolde en Beerta geeft het volgende beeld bij voornoemde verkiezingen.

Amsterdam	134.050	425.317	3,2
Rotterdam	67.033	336.775	5,-
's-Gravenhage	39.751	266.089	6,7
Finsterwolde	1.061	1.836	1,7
Beerta	1.080	1.987	1,8

III) SPREIDING OP GROND VAN HET AANTAL WAARHEIDS-ABONNÉ'S.

Datum	Aantal abonné's	Aantal gezinnen (1 gezin gesteld op 4 personen)	1 Waarheids-abonné op aantal gezinnen als hieronder vermeld
1.1.1946	335.150	plm. 2.326.075	plm. 6,9
1.1.1947	192.941	plm. 2.385.664	plm. 12,4
1.1.1948	159.097	plm. 2.428.972	plm. 15,3
1.1.1949	130.533	plm. 2.471.103	plm. 18,9
1.1.1950	plm. 110.000	plm. 2.500.000	plm. 22,7

Op het tijdstip dat "De Tribune" werd vervangen door "Het Volksdagblad" (1937) bedroeg de oplage plm. 15.000 exemplaren en het aantal gezinnen ongeveer 2.125.000. Toen werd er derhalve op elke 141,7 gezinnen in één gezin het communistische dagblad gelezen.

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

329.15

'S-GRAVENHAGE, 11 Juli
Javastraat 68

1950.

No. 87485

Bijl.: een

Betr.: Ontstaan en ontwikkeling
van de C.P.N..

43217
12-7-50

VERTROUWELIJK

Ik heb de eer Uwe Excellentie hierbij aan te bieden het tweede deel van een vanwege mijn dienst samengesteld rapport, handelende over ontstaan en ontwikkeling van de C.P.N..

Het derde en laatste deel volgt binnenkort.

Aan Zijne Excellentie:
de Minister-President,
de Min. van Binnenlandse Zaken,
de Min. van Buitenlandse Zaken,
de Min. van Justitie,
de Min. van Oorlog,
de Min. van Marine.

HET HOOFD VAN DE DIENST
bij afwezigheid

Mr. A. van Maanen.

PARTIJORGANISATIE

PARTIJ CONGRES

Artikel 11 van de C.P.N.-statuten zegt:

"Het Partijcongres is de hoogste instantie van de Partij en wordt minstens éénmaal in de twee jaar bijeengeroepen. Buitengewone congressen worden bij besluit van het Partijbestuur of op verzoek van de Partij-conferentie bijeengeroepen".

Wat betreft het houden van de partij-congressen heeft de naoorlogse C.P.N. zich aan de gestelde termijnen gehouden. Het eerste congres werd, na de heroprichting van de partij in 1945, in de eerstvolgende maand Januari (1946) te Amsterdam gehouden; het tweede, van 25 tot en met 28 December 1947, het z.g. Kerstmis-1947 congres, eveneens te Amsterdam, terwijl het derde werd belegd in de Rivierahal te Rotterdam van 25 tot en met 28 Februari 1950. Bij de tijdsvaststelling van dit jongste congres heeft men blijkbaar rekening gehouden met de, mogelijk niet op confessionele gronden - geuite bezwaren om op de Kerstdagen een dergelijke bijeenkomst te beleggen.

Op het eerste congres werden de Beginselverklaringen en de statuten van de Partij vastgesteld. Het moet voor de deelnemers aan deze bijeenkomsten geen onverdeeld genot zijn dit gebeuren mee te mogen beleven. Zo moesten deelnemers aan het in Januari 1946 gehouden congres op één dag een rede aanhoren van Paul de Groot, welke in druk, in normaal boekformaat, niet minder dan 26 pagina's beslaat, gevolgd door een rede van Baruch van ruim 25 pagina's druk en tot slot een referaat van de partij-voorzitter Gerben Wagenaar van "slechts" 14 pagina's, wat op één dag wel wat al te veel van het goede lijkt.

Deze gedelegeerden zijn de partij-genoten, welke door de diverse afdelingen en districten voor het bijwonen van het congres worden gekozen. Tot hun taak behoort, naast het aanhoren van de diverse referaten, ook het kiezen van het nieuwe Partij-bestuur.

Het meergenoemde artikel 11 van de Statuten zegt voorts, dat door het Partij-congres worden behandeld:

- a. de verslagen over de politieke toestand en het werk der Partij, uit te brengen door het Partijbestuur;
- b. de vaststelling, veranderingen of wijzigingen in de Beginselverklaring en Statuten;
- c. alle vraagstukken van politiek, tactiek en organisatie;
- d. verkiezing van het Partijbestuur (reeds vermeld) en de centrale contrôle-commissie (krachtens besluit, genomen op het Februari 1950-congres is de verkiezing van de centrale contrôle-commissie vervallen).

In de praktijk komt het er op neer, dat het congres niets anders doet, dan de besluiten van het Partijbestuur, zij het dan na uitvoerige discussie, goedkeuren. Het kan gezien worden als een demonstratieve bijeenkomst, waar de partij-leiding een overzicht geeft van al het gepasseerde en van de politieke lijn, welke in de naaste toekomst gevoerd gaat worden. De Nederlandse partij is in dit opzicht echter in goed gezelschap en ook een goed navolger van de moeder-partij in Rusland, want er is tot heden nog geen geval bekend, dat het congres van de communistische partijen der Sovjet-Unie, waar alle Sovjet-republieken vertegenwoordigd zijn, het z.g. Al-Russische partij-congres, ooit ook maar één voorstel van het Centraal Comité heeft verworpen.

Naast eigen partijleden, die ten aanzien van het congres kunnen worden onderscheiden in gedelegeerden met beslissende en met adviserende stem, kunnen ook door het Partij-bestuur uitgenodigde gasten aan het congres deelnemen. Deze gasten zijn gewoonlijk de vertegenwoordigers van zuster-partijen in andere landen en vertegenwoordigers van de diverse mantel-organisaties van de C.P.N.. Tegen de aanwezigheid van deze buitenlanders werd dit jaar voor het eerst van Overheidswege opgetreden. De partij-voorzitter heeft daarop, op de eerste congresdag uitvoerige kritiek gegeven en dit optreden ondemocratisch genoemd.

De norm van afgevaardigden op het congres wordt door het Partijbestuur vastgesteld Per district wordt derhalve het aantal gedelegeerden bepaald, afhankelijk van de leden-sterkte van het district.

PARTIJ-CONFERENTIE

Teneinde gedurende de periode van twee jaar, welke tussen twee opeenvolgende congressen is gelegen, op brede basis te kunnen overleggen, kent men de partij-conferentie. Weliswaar wordt in de statuten bepaald, dat een dergelijke conferentie in de regel twee maal per jaar wordt gehouden, doch het is niet bekend, dat zulks inderdaad ook gebeurt. Voor de laatste maal werd een dergelijke bijeenkomst op 23 en 24 December 1949 te Amsterdam gehouden. Daar werd, na uitvoerige bespreking, een resolutie vastgesteld, welke moest dienen als grondslag voor de discussie op het Februari-1950 congres te Rotterdam. Natuurlijk was deze resolutie reeds vóór de conferentie vastgesteld. Alle discussies gedurende de conferentie ten spijt, werd aan de lijnen, neergelegd in het betoog door Paul de Groot gehouden, niets gewijzigd en de resolutie vangt dan ook aan met:

"De Partijconferentie verklaart zich geheel eens met de inleiding, die door p.g. de Groot namens het Dagelijks Bestuur is gehouden en besluit deze inleiding als grondslag voor de discussie ter voorbereiding van het a.s. Congres te publiceren.

"De Conferentie begroet geestdriftig de resoluties over de strijd voor de vrede, over de organisatie van de eenheid der

"volksmassa's en over de strijd tegen de verradersbende van
"Tito en andere handlangers van de Anglo-Amerikaanse oorlogs-
"aanstichters, die op de zitting van het Informatiebureau der
"Communistische- en Arbeiderspartijen in November j.l. zijn
"aangenomen".

Uitdrukkelijk is voorgeschreven, dat de Partij-conferentie geen
recht heeft besluiten te nemen. Dat ook dit voorschrift een wassen
neus is, moge uit het volgende blijken. In het gedeelte over de
plaatselijke afdelingen zegt de resolutie, dat de Conferentie de
partij tot taak stelt om binnen de kortst mogelijke tijd te berei-
ken

".....
"c. in gemeenten waar de afdelingen een te groot ledental hebben
"om een goed functioneren van de partij mogelijk te maken,
"een re-organisatie plaats vindt in dier voege, dat kleinere
"eenheden gevormd worden van een zodanige omvang, dat zij in
"huiskamers kunnen vergaderen."

De conferentie zelf blijft dus binnen eigen bevoegdheid en
adviseert de partij. Maar het Partijbestuur loopt kennelijk op dit
advies vooruit. Het oordeelt deze wijziging in de organisatievorm
noodzakelijk en zonder de beslissing van het Congres af te wachten,
wordt overgegaan tot het geven van opdrachten tot onderverdeling van
afdelingen in kleinere groepen. Men is daar overigens niet geheim-
zinnig mee, want in een in Januari 1950 nieuw geopende discussie-
rubriek in "De Waarheid" over "Partijleven", wordt openlijk geschre-
ven over ervaringen, opgedaan bij de splitsing van afdelingen en,
namens het Partijbestuur, geeft Jaap Brandenburg eveneens in "De
Waarheid" daarop commentaar.

Het is dus duidelijk, dat alle organisaties ten spijt het Par-
tij-Hoofdkwartier in Amsterdam de oppermachtige instantie is, die
nodig oordeelt, voorschrijft en uit laat voeren, zonder zich aan
congres, conferentie of wat ook iets gelegen te laten liggen. En
el mocht iemand van het lagere kader de moed hebben op het
"onorganisatorische" van die manier van werken te wijzen, positief
resultaat behoeft hij daarvan stellig niet te verwachten. Hoog-
stens bereikt hij, dat hij in de toekomst gewantrouwd gaat worden
als een politie-spion, een reactionneir of wat ook en dat hij, bij
voortgezette oppositie tegen onreglementaire handelingen, te ge-
legener tijd door de partij als Trotskist of Titoist uitgebannen
wordt.

PARTIJ-BESTUUR.

Op het Partij-congres volgt in belangrijkheid het Partij-bestuur,
ook wel, zij het bij ons slechts sporadisch, het Centraal Comité
genoemd. Het is het hoogste orgaan van de Partij, gedurende de tijd
tussen twee congressen. De omvang van het partij-bestuur varieert.
Gewoonlijk bestaat het uit 20 - 25 leden. Voor de diverse partij-

werkzaamheden heeft het speciale comité's of bureaux gevormd. De belangrijkste er van zijn: het Politiek Bureau, het Organisatie Bureau, het Bedrijfs Bureau, het Documentatie Bureau, het Economisch Bureau, het Landbouw Bureau, het Partij-secretariaat en voorts nog enkele andere.

Wanneer artikel 8 van de statuten letterlijk zegt: "De politiek wordt door de leden vastgesteld" en daarmee suggereert, dat de gewone huis-, tuin- en keukenleden die politiek bepalen, dan is dat ten enenmale onjuist. Het zijn beslist niet die gewone leden, maar de leden van het Politiek Bureau. Dit bureau kiest uit eigen midden een dagelijks bestuur. Teneinde in staat te zijn dagelijks de politieke lijn van de partij strak vast te houden, is zelfs bepaald, dat de leden van het dagelijks bestuur woonachtig moeten zijn in de plaats waar de Partij haar zetel heeft. Bijeenkomsten op zeer korte termijn zijn daardoor mogelijk. Dat de politieke lijn soms zo snel omgebogen moet worden dat het praktisch onmogelijk is zulks door de leden te doen geschieden, is nog onlangs gebleken. De uitgifte van een pamflet, gericht tegen de regering van de Verenigde Staten van Indonesië, werd binnen 24 uur na de eerste verspreiding gevolgd door de erkenning van de Indonesische Republiek door Moskou. Weer binnen 24 uur had de partij zich hierbij aangepast, aan welke draai zeker een bijeenkomst van het Politiek Bureau zal zijn voorafgegaan. Alleen een dergelijk bureau, waarvan de leden in één gemeente wonen, kan op zo korte termijn beslissen.

Hieruit blijkt bovendien, dat de partij op geen enkele wijze door Moskou vooraf over deze erkenning was geïnformeerd, mogelijk op grond van het feit, dat men de C.P.N. te onbelangrijk daartoe vindt.

Is de politieke gedragslijn eenmaal vastgesteld, dan moet deze door het Partijbestuur worden goedgekeurd. Aangenomen wordt, dat nadrukkelijke bekrachtiging alleen in bijzondere gevallen gegeven wordt. Soms wordt in "De Waarheid" gepubliceerd, dat het Partijbestuur bijeen is geweest en dat besluiten genomen zijn, zoals in het verdere gedeelte van het bericht zijn omschreven. Of het hier inderdaad voltallige bijeenkomsten van het Partijbestuur betreft, is niet bekend. Evenmin is goed bekend, hoe de onderlinge verstandhouding van de leden van het partijbestuur is. Het lijkt niet gewaagd, wanneer verondersteld wordt, dat deze niet altijd even vriendschappelijk zal zijn. In een bijeenkomst van zulke sterk uiteenlopende figuren, mannen en vrouwen, arbeiders en intellectuelen, boeren en stedelingen, bedachtzame en berekenende figuren tegenover felle, militante houdegens, die geen bezwaren kennen, die bovendien voor een groot gedeelte nog bedacht moeten blijven op het behouden van hun zetel in het partijbestuur, daar dit vaak hun "boterham" is en die daardoor maar al te gauw naijverig op elkaar zijn, tussen dergelijke figuren moet wel de nodige wrijving zijn. Er zijn dan ook gevallen bekend, dat partijbestuurders zich, niet alleen onderling, maar ook tegenover derden, op de meest onparlementaire manier uitlieten en zich niet ontzagen, in bijzijn van derden, andere

functionarissen op zeer ondubbelzinnige wijze de mantel uit te vegen.

De diverse functies in het Partijbestuur worden, na de verkiezing van het geheel op het Partijcongres, onderling geregeld. Continuïteit in de bezetting van de diverse belangrijke plaatsen wordt stellig wel betracht. De Algemeen Partijsecretaris, Paul de Groot, de belangrijkste man, bekleedt zijn functie reeds vanaf de heroprichting van de Partij in 1945, evenals de voorzitter Wagenaar. Ook de secretaris-plaatsen blijven zo lang mogelijk door dezelfde functionarissen waargenomen.

Instellingen en stichtingen van de Partij, zoals bijv. de Bepe-nak (Stichting tot bevordering van de pers van de Nederlandse arbeidersklasse), worden onder toezicht van het Partijbestuur beheerd, welk bestuur tevens alle functionarissen er voor benoemt.

Samenstelling van kandidaten-lijsten voor verkiezingen van de 1e en 2e Kamer geschiedt, volgens de statuten althans, in overleg met de Districtsbesturen. Dit overleg zal zich wel beperken tot 1 of 2 volkomen vertrouwde partijleden, terwijl het overige deel van de districtsbesturen voor de vorm, de samenstelling van de kandidatenlijsten mag bespreken, misschien becritiseren, maar stellig niet wijzigen. De samenstelling van de kandidatenlijst van de C.P.H. voor de Kamerverkiezing was in het verleden afhankelijk van de goedkeuring van het Executief Comité van de Comintern. Zo een dergelijke sterke afhankelijkheid thans nog mocht bestaan, is dit ten aanzien van het Kominform nimmer gebleken. Het wordt ook niet waarschijnlijk geacht. De samenstelling van de kandidatenlijsten voor verkiezing van de Provinciale Staten en de gemeenteraden is uiteraard, bij een partij met een zo sterk centralistisch en dictatoriaal karakter, gebonden aan de goedkeuring van het Partijbestuur, voor zover dit niet zelf de samenstelling er van verzorgt.

Voor alle vertegenwoordigers van de partij in vertegenwoordigende lichamen stelt het Partijbestuur de richtlijnen vast. Indien naar de mening van het Partijbestuur een dezer vertegenwoordigers zich niet houdt aan de voorgeschreven politiek of om welke andere reden ook verder als vertegenwoordiger ongewenst wordt geacht, is het Partijbestuur gerechtigd betrokkene uit Staten-Generaal, Provinciale Staten of Gemeenteraad terug te roepen. Natuurlijk wordt, voor het oog van de wereld, in de meeste gevallen het initiatief aan de betrokkene gelaten. Wijziging van vertegenwoordigers heeft herhaaldelijk plaats, vaak zonder dat afdoende kan worden vastgesteld om welke redenen zulks geschiedde.

Tenslotte behoort tot de taak van het Partijbestuur de indeling van het land in districten. Districten en afdelingen die de door het congres vastgestelde politiek niet in acht nemen, kunnen door het Partijbestuur worden gereorganiseerd of ontbonden. Al staat hier: de door het "congres" vastgestelde politiek, dan wordt hiermede tevens bedoeld de politiek zoals die door het Politiek Bureau

is voorgeschreven.

DISTRICTEN.

Aanvankelijk, d.w.z. na de heroprichting in 1945, was Nederland ingedeeld in 21 districten. Tussen het 1e en 2e congres heeft het Partijbestuur gebruik gemaakt van zijn bevoegdheid wijziging in deze indeling aan te brengen. Diverse districten werden opgeheven en hun territoire geheel of gedeeltelijk toegevoegd aan een of meer andere. Sindsdien kent de partij nog 17 districten. Alleen voor de provincies Friesland, Groningen, Drente, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg vallen de begrenzingen ervan vrijwel samen met de provinciegrenzen. De overige provincies zijn, onafhankelijk van de provinciegrenzen, verdeeld in de districten Twente, IJsselstreek, Centraal Gelderland, Gooi- en Eemland, Utrecht, Noord-Holland Noord, Zaanstreek, Amsterdam, Kennemerland, 's-Gravenhage en Rotterdam.

Evenals landelijk het Partijcongres is, binnen het district, de districtsconferentie de hoogste instantie. Ieder half jaar dient deze conferentie bijeen te komen. Indien de helft van alle tot het district behorende afdelingen, dan wel het Partijbestuur zulks nodig oordeelt, kan ook tussentijds een buitengewone districtsconferentie worden uitgeschreven. Van deze mogelijkheid werd nagenoeg geen gebruik gemaakt.

In deze bijeenkomsten kan het soms ongezouten toegaan. Men schroomt niet, elkander openlijk de waarheid, voor betrokkenen een soms minder prettige waarheid, te zeggen. En ook hier komt meermalen de onderlinge rivaliteit sterk naar voren. Een aardig voorbeeld hiervan werd onlangs bekend.

Op een districtsconferentie werd voor een bestuursverkiezing een namenlijst verstrekt, waarop de kandidaten in 2 groepen waren verdeeld. Die vermeld boven de streep mochten verkozen worden, die onder de streep vermeld, oordeelde het zittende districtsbestuur kennelijk minder gewenst. Bij de laatsten kwam ook de naam van een der parlamentsleden voor, gemakshalve verder aangeduid als X. Toen enige aanwezigen de moed hadden te vragen waarom hij niet boven de streep stond vermeld, omdat X als parlamentslid toch zeker geschikt moest zijn voor districtsbestuurder, volgde er een pijnlijk incident. De districts-politiek-secretaris verklaarde hierover, dat X theoretisch wel goed onderlegd was, doch dat hij bij verkiezingen geen raambiljet in zijn woning had willen ophangen en dat hij ook eens een verzoek om basisscholing te geven had afgewezen, omdat hij geen tijd had. X, zelf aanwezig, antwoordde daarop, onder adenloze stilte en merkbaar groeiende spanning, dat hij, door zijn parlementaire werkzaamheden reeds zeer zwaar belast was, veel zwaarder dan de politiek-secretaris, dat hij bovendien verantwoordelijk was voor het gemeentewerk en de partij-raadsleden, waaronder diezelfde politiek-secretaris, moest adviseren en dat hij 6 weken lang gedoceed had aan de Kaderschool. Naar zijn mening dienden de leerlingen van de Kaderschool de basisscholing te verzorgen en niet hijzelf. En wanneer de politiek-secretaris dit niet mocht beseffen, dat hij dan

in de door hem beklede functie niet op zijn plaats was. Een daverend applaus volgde en de politiek-secretaris achtte het verstandiger op deze zaak niet verder in te gaan.

De taak van de districtsconferentie is nagenoeg parallel aan die van het congres, t.w. het aanhoren van het verslag over de politieke situatie en de handelingen van het districtsbestuur, de verkiezing van het districtsbestuur en de districts-contrôle commissie.

Het woord "kiezen" moet hier niet precies in de gebruikelijke betekenis worden gezien. In de praktijk komt het er op neer, dat de gedelegeerden een door enkele nog zittende districtsbestuurders opgemaakte lijst van betrouwbaar geachte partijleden krijgen voorgelegd. Een der districtsbestuursleden krijgt dan de gelegenheid de opgesomde leden op hun kwaliteiten aan de aanwezigen bekend te maken. Gewoonlijk gaat men bij deze toelichting niet verder dan voor die leden welke men in het nieuwe districtsbestuur gekozen wenst te zien. Wel zijn er aan de lijst nog enkele reserves toegevoegd. Wanneer echter een der gedelegeerden een lans tracht te breken voor iemand die niet in de eigenlijke lijst is opgenomen, wordt dit kandidaat-lid als regel voor de volle vergadering dermate "gekraakt", dat zijn verkiezing wel zeer onwaarschijnlijk wordt.

In het aangehaalde voorbeeld van X betref het een figuur, die zelf in staat was zich behoorlijk te verdedigen en de tegen hem ingebrachte bezwaren voldoende kon weerleggen. Maar ook in dit geval werd, voor zover bekend, de naam van X niet aan de lijst toegevoegd.

Ook overigens blijkt de waarde van het woord kiezen wel duidelijk, wanneer men let op het herhaaldelijk voorkomende feit, dat de politiek-secretarissen, de grote mensen in het district, zonder meer door het Partijbestuur worden aangewezen, ook op tijdstippen dat van het houden van een districtsconferentie geen sprake is. Voorbeelden hiervan zijn de plaatsing van Joop Teiwis in district Twente, Piet Gnirrep in Utrecht, Jan Schalker in Rotterdam. In laatstbedoelde gemeente werd de in 1945 toegewezen, oorspronkelijk Amsterdamse functionaris Bertus van den Ham, als dank voor al zijn werk, dat naar het oordeel van het Partijbestuur niet voldoende resultaten opleverde, naar Amsterdam teruggeroepen, waar hij thans, mogelijk als een nevenfunctie, als nachtwaker op het Partijbureau dienst zou doen.

Het districtsbestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van de besluiten van het Partijbestuur, het leidt de werkzaamheden binnen het district, zorgt, tenminste op papier, voor de samenstelling van de kandidaten-lijsten voor de verkiezingen van Provinciale Staten en gemeenteraden en is, voor al zijn werkzaamheden, verantwoording schuldig aan Partijbestuur en districtsconferentie. Voor de uitvoering van een en ander beschikt het, evenals het partij-

bestuur, zij het in kleiner aantal, over bureaux.

Het door het districtsbestuur gekozen dagelijks bestuur fungeert, statutair tevens als bestuur van de plaatselijke afdelingen van de gemeente waar het district zijn zetel heeft.

De omvang van het districtsbestuur varieert. Er zijn districtsbesturen bekend welke van 25 tot 30 leden tellen. Voor een provincie als bijv. Zeeland, welk district in 1947 in totaal slechts 80 leden telde, is deze omvang natuurlijk veel geringer.

Voor het district Amsterdam, gevormd door de stad zelf en haar onmiddellijke omgeving, is een afzonderlijke structuur vastgesteld. Het districtsgebied is onderverdeeld in 6 sub-districten, die elk een aantal afdelingen omvatten.

Het district Rotterdam is onderverdeeld in de stadsgedeelten Linker Maasoever en Rechter Maasoever, elk een aantal afdelingen omvattend, met daarboven een stedelijke leiding en voorts de buiten Rotterdam bestaande afdelingen. Deze organisatievorm met sub-districten vindt ook in het buitenland in grote gemeenten wel toepassing.

DE AFDELING.

Statutair was, tot einde Februari 1950, de afdeling de kleinste zelfstandige eenheid in de partij-organisatie. Onderscheiden werden stadsafdelingen en bedrijfsafdelingen. De stadsafdeling omvat een gedeelte van een gemeente of een gehele gemeente. De bedrijfsafdeling omvat alle partijleden van een bepaald bedrijf, bijv. Werkspoor, dus niet alle werkers-partijleden in een bepaalde bedrijfstak. De bedrijfsafdelingen worden van veel groter belang genoemd dan de stadsafdelingen. Zo enigszins mogelijk moet men lid van de bedrijfsafdeling zijn. Op dit punt is men dus weer genaderd tot het standpunt dat de vooroorlogse partij reeds innam.

Eenmaal heeft Paul de Groot bekend gemaakt, hoeveel afdelingen de partij bevatte. Dat was op het Kerstmis 1947-congres. Het door hem genoemde aantal was toen 381.

Sindsdien is het aantal afdelingen, mede door het doorvoeren van het oprichten van bedrijfsafdelingen, aanmerkelijk uitgebreid. Om een voorbeeld te noemen: Amsterdam telde in 1947 ruim 60 afdelingen; thans is dit aantal ruim 90.

De sterkte van deze afdelingen varieert belangrijk. Er zijn afdelingen van 10 en zelfs nog minder leden en ook van 400 - 500 leden.

Voor een normale afdeling gold enkele jaren geleden, dat het bestuur moest bestaan uit 9 personen. Thans wordt met een minder grote bezetting volstaan. Een volledig bestuur bestaat thans uit:

- een politiek -

een politiek-secretaris, / een penningmeester, een 2e penningmeester, een propagandist en een Waarheidsman. Afgevallen zijn de functio-
narissen voor de jeugd, de vrouwen en de bedrijven. Door de forma-
tie van zelfstandige bedrijfsafdelingen kon deze laatste functie
inderdaad vervallen. / een organisatie-secretaris

Sinds midden 1949 heeft het organisatie-onderdeel "afdeling" de
bijzondere belangstelling van het Partij-bestuur gehad. Men was
blijkbaar tot het inzicht gekomen, dat in vele gevallen de afdeling
te groot van omvang was en onvoldoende gelegenheid bood, om afdoen-
de contrôle op de leden te oefenen. Het was, als lid van een afde-
ling, naar het inzicht van de leiding, te gemakkelijk om zich te
onttrekken aan werkzaamheden voor de partij. Het te verrichten werk
kwam vrijwel overal steeds voor rekening van dezelfde leden, die
dientengevolge overbelast werden en of niet alles konden verrichten
of alles slechts gedeeltelijk konden doen. Men zocht naar een af-
doende oplossing en zond daartoe in het najaar van 1949 Harrij
Verheij naar Frankrijk om daar in Parijs de partijstructuur op
lager niveau te bestuderen.

Vermoedelijk aan de hand van de door Verheij verzamelde gege-
vens zijn op de partijconferentie in December daaraanvolgend door
Paul de Groot nieuwe richtlijnen gegeven, welke in de partij-reso-
lutie worden neergelegd. Sindsdien werd hier en daar reeds met de
doorvoering ervan aangevangen, terwijl intussen op het Februari
1950-congres een hierop betrekking hebbende wijziging van de sta-
tuten werd goedgekeurd.

De afdelingen zullen nu gesplitst worden in politiek zelfstan-
dige onder-(stads)afdelingen, c.a. onder-bedrijfs-afdelingen. De
Onder-(stads)afdeling is verder verdeeld (niet statutair) in straat-
kernen. Deze kernen moeten een zodanige omvang hebben, dat zij in
huiskamers kunnen vergaderen. Daarmede hoopt men te bereiken:

1. het daadwerkelijk in het actieve partijleven betrekken van alle leden;
2. vermijding van zaalhuur en wegneming van de kans van zaalafdrij-
ving;
3. afdoende contrôle op elke partijgenoot, zowel wat zijn activi-
teit voor de partij betreft als zijn betrouwbaarheid en dus ter
ontmaskering van spionnen en andere partijvijandige elementen;
4. grotere mogelijkheden voor het snel en soepel opereren in de
strijd.

Hoe men, met het immer nog bestaande tekort aan politiek ge-
schoold kader, denkt al deze straatkernen onder eigen besturen te
stellen, die in staat zijn de juiste politieke lijn te volgen, is
een raadsel. Ook in de C.P.N.-kringen zelf is men ten aanzien van
deze reorganisatie niet bijster optimistisch gestemd.

In hoeverre de vorming van deze kernen een voorbereidende
maatregel is, om bij gebleken noodzaak snel te kunnen overschakelen
op een ondergronds voortbestaan, kan slechts gegist worden.

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

329.15
'S-GRAVENHAGE, 20 Juli
Javastraat 68

19 50.

No. 87485

Bijl.: een

Betr.: Ontstaan en ontwikkeling
van de C.P.N.

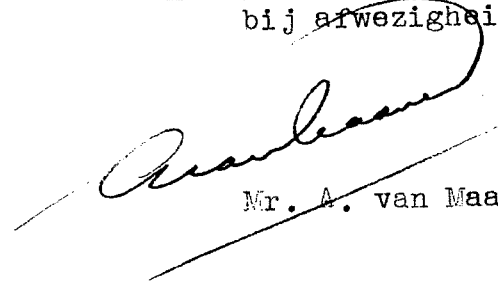
43482
22-7-50

VERTROUWELIJK

Ik heb de eer Uwe Excellentie hierbij ten verfolge op mijn beide vorige brieven no 87485 dd. 20.6.1950 en 11.7.1950 het derde en tevens laatste deel van het rapport over de communistische partij aan te bieden.

HET HOOFD VAN DE DIENST
bij afwezigheid

Aan Zijne Excellentie:
de Minister-President,
de Min. van Binnenlandse Zaken,
de Min. van Buitenlandse Zaken,
de Min. van Justitie,
de Min. van Oorlog,
de Min. van Marine.

Mr. A. van Maanen.

K A R A K T E R V A N D E P A R T I J .

In tegenstelling met de opvattingen van de leiders van de communistische partij in Rusland, waar het z.g. "gesloten partij"-systeem wordt gevolgd, heeft de Communistische Partij van Nederland bij voortdurend er naar gestreefd, om haar machtsinvloed te vergroten door de vorming van een partij met zoveel mogelijk leden. Het ledenaantal is nimmer gelimiteerd geweest en als maatregel tot opvoering van de invloed van de partij werd bij herhaling het middel van ledenwerving aangegrepen. Het feit, dat door de partij in geval van ledenwervingscampagnes een bepaald aantal nieuw te winnen leden als doel werd gesteld, toont voldoende aan, dat meer waarde wordt gehecht aan de kwantiteit dan (voorlopig) aan de kwaliteit. Ook de door de partijleiding gegeven voorstelling van de, haars inziens, nog onbepaalde mogelijkheden tot werving, alsmede de wijze waarop de werving plaats vond, bewijzen, dat het er niet in de eerste plaats om te doen was, min of meer overtuigde aanhangers van de communistische ideologie als lid in te schrijven. Als bewijs dat de werving goede resultaten kon opleveren, haalde men de verkiezingsuitslagen aan en werd gewezen op het aantal "Waarheid"-lezers, dat het aantal partijleden belangrijk overtrof, daarmede demonstrerende, dat nog duizenden, die de partij wel sympathie toedroegen, nog buiten de partij-gelederen stonden en nog gewonnen konden worden.

Weliswaar was de van boven uitgeoefende drang om nieuwe leden te winnen in de jaren 1948 en 1949 veel geringer dan voordien, doch zulks is stellig geen gevolg van overwegingen als zou de partij ten aanzien van de omvang van het lidmaatschap haar wensen vervuld achten.

Na de met succes gevoerde ledenwerfactie van begin 1947, waardoor de partij het nimmer bereikte ledenaantal van 50.000, dat als doel van de actie was gesteld, nog met enkele duizenden overschreed, volgde in 1948 en 1949 een ledenverlies, dat voor de leiding onrustbarend moet zijn geweest. Het aantal leden, dat in die periode uit de partijgelederen trad, kan worden begroot op ongeveer 1/3 van het totaal aantal partijleden. Dat, ter compensatie daarvan, in diezelfde periode geen nieuwe werfactie werd geproclameerd, is zeker niet nagelaten, omdat men van mening was, dat een kleine, geharde kern van standvastige, militante communisten meer waarde en meer daadkracht had, al werden uitlatingen in deze geest meermalen gehoord. Veelmeer is het uitblijven ervan een gevolg van het feit, dat in die periode alle aandacht werd opgeëist voor het partij-dagblad "De Waarheid" (onderbrenging in eigen gebouw, aanschaffing van eigen drukpers-installatie, uitschrijving van drie obligatie-leningen). De activiteit voor "De Waarheid" was, na bereiking van de gestelde doelen, nauwelijks verstillend of reeds besloot de partij-conferentie op 23 en 24 December 1949, dat opnieuw een ledenwerf-campagne zou beginnen. Als doel was, in klein-besloten kring, gesteld 30% nieuwe leden (hetgeen het bovenvermelde, begrote verlies enigszins nabij

komt), doch zelfs in eigen kring was men er van overtuigd, dat dit niet te verwozenlijken zou zijn. Besloten werd, dat de taak zou worden 20% nieuwe leden. Uit deze vrij recente aankondiging mag worden afgeleid, dat voor de Communistische Partij van Nederland het principe van de "gesloten partij" niet van kracht is.

In theorie geldt nog altijd het voorschrift, dat het adspirant-lid op het door hem in te vullen formulier voor aanvraag van het lidmaatschap, tenminste de namen van twee, bij de C.P.N. bekende personen als referentie moet vermelden. Voorts bezit de partij, eveneens in theorie, de mogelijkheid tot selectie, door het voorschrift, neergelegd in art. 4, sub c van de Statuten, dat adspirant-leden op hun antecedenten kunnen worden nagegaan door de contrôle-commissies. Het behoeft geen betoog, dat bij de massa-werving aan deze bepalingen niet de hand wordt gehouden. Wanneer, zoals in de praktijk meermalen plaats vond, de districten en de afdelingen elkaander onderling uitdagen wie de beste resultaten weet te behalen, gaat het er uitsluitend om, om vele namen van nieuwe leden aan het betreffende bestuur te kunnen melden en is er van selectie geen sprake meer. De partij-leiding steunde deze wijze van werken door het beschikbaar stellen van prijzen voor de winnaars en eervolle vermeldingen in haar pers.

Dat in Nederland niet het Russische partij-systeem wordt toegepast is vanzelfsprekend. De plaats van de partij ten opzichte van de Regering, van het Parlement en in het politiek bestel is in deze twee landen totaal verschillend. De C.P.N. dient de macht nog te veroveren en is dus gedwongen andere wegen te bewandelen dan voor haar "Moeder"partij, de K.P.S.U. (B), openstaan.

Ook om andere redenen is het voor de C.P.N.-leiding zeer gewenst een groot aantal leden te hebben. De financiën spelen in het partij-leven een eerste viool en de bijdragen der leden, in de statuten het eerst als bron van inkomsten gemeld, dienen daarom zo hoog mogelijk te worden opgevoerd. Hoe groter het aantal leden, des te meer contributie en hoe groter de mogelijkheid tot actie op allerlei gebied.

Van het gros van de leden, gewonnen in wedstrijd-campagnes, kan bezwaarlijk worden verwacht, dat zij van de aanvang af enthousiaste medestrijders zijn. Hun opvoeding tot geharde strijders neemt dus pas een aanvang na hun opstelling in de communistische geleerden. In openbare en in leden-vergaderingen, alsmede in de partij-literatuur wordt de leden voortdurend voorgehouden, dat van hen verwacht wordt, dat zij zich ten volle aan de partij-discipline onderwerpen en dat zij al hun krachten en beschikbare vrije tijd ten dienste van de partij aanwenden. In hun werk zullen zij steeds hebben na te gaan, op welke wijze zij ook daar het best voor de partij-belangen kunnen opkomen. Zij dienen zo snel mogelijk volledig in het partij-werk te worden ingeschakeld en van stonde af aan moeten zij ook naar buiten propagandisten worden voor de partij. Voor het verkrijgen

van begrip en inzicht in de communistische leer dienen zij de scholings-cursussen te bezoeken. Meermalen reeds werd het bezoeken daarvan verplichtend gesteld.

Bij de propagering van dit alles, zit bij de leiding de gedachte voor, dat het ideaal is een partij, waarvan ieder lid persoonlijk een geharde, getrainde werker is. De praktijk wijst uit, dat men nog ver van dit ideaal verwijderd is. Het is steeds een kleine kern van werkers en steeds dezelfde kern, die zijn partij-verplichtingen metterdaad nakomt. Vrijwel overal in den lande zijn het voortdurend dezelfde personen, die voldoende elan weten op te brengen, om steeds opnieuw de opgedragen taken aan te vatten en tot een zo goed mogelijk einde trachten te brengen.

Om te kunnen beoordelen in hoeverre de kansen gunstig zijn om de leden tot een dergelijk niveau van activiteit op te voeren, is het nodig, na te gaan uit welke elementen de partij is samengesteld.

Ontegenzeggelijk is het gemiddelde peil, zowel maatschappelijk als geestelijk, van de na-oorlogse leden hoger dan het voor-oorlogse. Voor 1940 werd in veel sterker mate dan zulks sinds 1945 het geval is, het overgrote deel van de C.P.N.-aanhang gevonden onder het minst ontwikkelde en minst draagkrachtige deel der bevolking van de grote steden, van enkele industriegebieden (bijv. Zaanstreek) en sommige plattelandsgebieden (bijv. Oost-Groningen). Vooral in de grote steden wist de C.P.N. voor 1940 een groot aantal werklozen (waaronder vele ongeschoolde arbeiders) direct of indirect (door middel van de z.g. Werklozen Strijd Comité's) aan zich te binden. Uiteraard waren dergelijke elementen ook na de oorlog in grote getale in de C.P.N. terug te vinden. Daarnaast hebben zich sinds de bevrijding evenwel omstandigheden doen gelden, welke ook een ander slag personen tot samenwerking met of aansluiting bij de C.P.N. hebben gebracht. Enkele van deze omstandigheden waren: de samenwerking in het verzet, de tijdens de bezetting verworven goodwill van het illegale blad "De Waarheid", de opheffing van de S.D.A.P., gevolgd door de oprichting van de Partij van de Arbeid, het gecamoufleerde communistische karakter van de vereniging "Vrienden van de Waarheid". Men behoefde zich in de eerste na-oorlogse jaren als middenstander of als intellectueel niet meer zo te generen om in communistisch gezelschap te verkeren, aangezien men als zodanig in dit milieu niet meer alleen stond.

Sindsdien heeft een deel van deze aanhang de communistische geleideren weer verlaten, aangezien men geleidelijk tot het besef kwam, dat de veronderstelde democratische instelling van de C.P.N. meer schijn dan werkelijkheid was. Niettemin treft men ook thans in de partij kw antitatief meer intellectuelen aan dan vroeger het geval was.

Dat er verschil bestaat in opvatting tussen voor- en naoorlogse

partijleden blijkt dagelijks uit de animositeit tussen beide groepen. Men kibbelt over de te volgen werkwijze ten aanzien van de verschillende acties. De vooroorlogse leden laten zich gaarne voorstaan op hun veeljarig lidmaatschap. Zij doen het maar al te graag voorkomen alsof zij op politiek terrein niets meer te leren hebben en dat zij de jongere leden op allerlei gebied nog een lesje kunnen geven. Daartegenover verkondigen de na-oorlogse leden gaarne, dat de oudere leden niet voldoende militant zijn, dat de partij thans eisen stelt aan welke de ouderen niet meer kunnen voldoen en dat zij het van de jongere leden moet hebben.

Bepalend voor de meerdere of mindere bereidheid om voor de partij te werken, is het antwoord op de vraag, op welke gronden men tot de partij is toegetreden en wat men van deze partij verwacht. Te dien aanzien is, zij het met een zeer grote mate van voorbehoud, wel een onderscheiding in diverse groepen mogelijk. De daarbij vermelde percentages pretenderen ook niet meer te zijn dan schattingen. In grote lijnen is de onderstaande groepering van leden mogelijk:

I. Lidmaatschap op grond van beoogd persoonlijk materieel voordeel 60%

Deze groep is op zichzelf weer onder te verdelen in verschillende categorieën, al naar gelang van psychische en maatschappelijke gesteldheid van de betrokkenen. Daarvan zijn te noemen:

- a. Zij die permanent ontevreden zijn over hun plaats in de maatschappij;
- b. afgunstigen op beter-geïtueerden;
- c. mislukkelingen;
- d. min-vermogenden;
- e. revolutionairen-van-huis-uit;
- f. onscrupuleuzen;
- g. opportunisten.

II. Lidmaatschap ten gevolge van onvoldoende politiek onderscheidingsvermogen en naiviteit 15%

Hieronder kunnen worden gerangschikt zij, die hoewel het revolutionaire karakter van de partij wel beseffend, de consequenties van het praktijk-communisme onvoldoende doorzien en, de leiding volgens eigen maatstaven beoordelend, een blind vertrouwen hebben in de goede bedoelingen van die leiding. Deze groep is in de eerste na-oorlogse tijd stellig omvangrijker geweest dan zij thans is. Met het duidelijker worden van het werkelijke karakter van de partij, de verboden en de waarschuwingen van de kerkelijke overheden, de door de partij betoonde instemming met het gebeuren in Tsjecho-Slowakije, de verklaring dat men nimmer de wapens zal opnemen tegen de Sovjet-Unie en al dergelijke omstandigheden, is deze groep natuurlijk heel sterk geslonken.

III. Lidmaatschap op grond van de behoefte om zich te doen gelden (Geltungsbedürfnis) en de beroeps-politici 10%

Naast de bezoldigde functionarissen, kunnen hieronder worden gerangschikt personen wier karakter hen dringt tot het bekleden van een openlijke, vooraanstaande functie, hetzij in de partij, hetzij in een mantelorganisatie, dan wel in een of ander besturend lichaam. Hiertoe zijn te rekenen zij, die gaarne in het le gelid staan, er een behagen in scheppen of wie het een zekere voldoening geeft, hun naam zo vaak mogelijk openlijk genoemd te horen in bijeenkomsten, dan wel vermeld te zien in pers en publicaties.

IV. Lidmaatschap op grond van zuiver idealistische overwegingen 10%

Gezien de geleidelijke versterking van de eis van Stalinistische volgzzaamheid, zullen ook uit deze groep de laatste jaren veel opzeggingen van het lidmaatschap zijn binnengekomen. Het aantal dergenen die de Marxistisch-Stalinistische doctrine en alle consequenties daarvan in vol idealisme onderschrijven, zich kritiekloos aan de eisen van Moskou onderwerpen met opoffering van eigen maatschappelijke positie en soms ook levensgeluk, is stellig niet groot meer. Ook van de hoogste partij-regionen zullen er slechts enkelen zijn die onder deze categorie gerangschikt kunnen worden.

V Een ondefinieerbaar gedeelte 5%

Hierbij ware o.m. te denken aan hen, die het lidmaatschap der partij aanvroegen om zich te dekken voor moeilijkheden welke zij misschien binnen een afzienbare tijd verwachten. Deze zullen onder de huidige omstandigheden niet opvallend naar voren komen. Een andere categorie die hieronder te rangschikken valt, wordt gevormd door intellectuelen en kunstenaars. Hieronder zijn figuren te vinden die van nature sterk progressief zijn ingesteld en wier namen een zodanige klank hebben, dat de partij hen gaarne onder haar volgelingen telt met het oog op de propaganda welke door het gebruik van de namen van betrokkenen mogelijk wordt gemaakt.

Na de opgang van de ledenomvang in 1947, is een sterke terugslag daarin gevolgd in de jaren 1948 en 1949. Zoals hiervoren reeds is vermeld, bedroeg het aantal leden in het voorjaar van 1947 ongeveer 53.000. Aan de hand van eind 1949-begin 1950 ontvangen inlichtingen, was het mogelijk het ledental op dat tijdstip enigszins te begroten. Een schatting van ongeveer 35.000 leden is zeker niet ten ongunste van de partij en schijnt zelfs nog geflatteerd.

Om de invloed in het politieke en maatschappelijke leven niet belangrijk te zien verschrompelen, was het dringend noodzakelijk, dat alles op alles werd gezet om het ledenaantal weer op te voeren. Zoals reeds werd vermeld stelde de partij-conferentie van December 1949 als eis: 20% nieuwe leden.

In dit verband komt de vraag naar voren: waar werft men deze nieuwe partij-aanhangers en met welke middelen worden zij voor de partij gewonnen? Deze vraag is gemakkelijker gesteld dan beantwoord.

Als plaatsen waar de propagandisten aan de slag gaan, komen allereerst in aanmerking de woningen van hen, die gewonnen moeten worden. Constant worden de werkers aangespoord om op huisbezoek te gaan. In goed functionerende afdelingen wordt deze werving middels huisbezoek zeer systematisch afgewerkt. De beste en daartoe meest geschikt geachte afdelingsleden gaan op vaste avonden er op uit. In een gesprek van man tot man worden betrokkenen er op gewezen, dat zij niet afzijdig mogen blijven en de ontwikkeling van de maatschappelijke toestand niet lauw over zich heen mogen laten komen. Zij zijn verplicht door strijd, samen met de "voorhoede van het proletariaat" die ontwikkeling te stuwen en te leiden langs de banen welke de communistische partij het meest wenselijk acht. Aan het huisbezoek gaat vaak vooraf, het gedurende enige tijd gratis verstrekken van het communistische dagblad. Handige propagandisten maken van dit gesprek in de woning gebruik om ook de arbeidersvrouw er in te betrekken. Zij stellen het daarbij zo voor, dat in feite de vrouw de beslissing heeft te nemen, omdat het haar taak is te beoordelen of zij de vereiste partij-contributie wekelijks op het huishoudgeld kan besparen.

Ook de bedrijven zijn plaatsen waar de werving met vrucht kan geschieden. De dagelijkse onderlinge omgang van partijleden met niet-partij-leden stelt de eerste in staat zijn mede-arbeiders op karakter en instelling goed te leren kennen. Geleidelijk aan kan hij de daarvoor vatbaren besmetten met communistische ideeën, hem communistische lectuur verstrekken, bedrijfskranten ter lezing geven e.d.. In het bijzonder moeten de perioden, dat er moeilijkheden in het bedrijf zijn en eventuele stakingen benut worden om de niet-C.P.N.-ers er van te doordringen, dat de C.P.N. de enige partij is welke in werkelijkheid voor de diverse belangen van de arbeidende klasse strijdt. Ook in dit verband kan de uitlating van een vooraanstaand functionaris, dat "elke staking, zelfs een "die verloren werd, zijn nut heeft", worden verklaard. Openbare vergaderingen van partij en mantelorganisaties bieden natuurlijk eveneens gelegenheden voor de propagandist en werver om actief te zijn.

Ook de middelen waarmee leden geworven kunnen worden variëren sterk. Getrainde propagandisten zullen hun "slachtoffers" vermoedelijk, na een verkennend gesprek, al enigszins kunnen

classificeren en aan de hand daarvan bepalen, welke overredingsmiddelen het beste kunnen worden aangewend. Mogelijk zal hij hen daarbij min of meer onderscheiden in groepen zoals hiervoor reeds werd uiteengezet. Een persoon, die over zijn eigen maatschappelijke plaats ontevreden is kan hij het best overreden met de voorspiegeling van, door gezamenlijke strijd te verwerven, materieel voordeel. Stellig is dit wel het meest renderende argument. Waar nodig kan de ledenwerver ook nog andere troeven uitspelen, zoals instemming met de Marxistische beginselen, overtuiging van de noodzaak tot klassestrijd, al of niet vermeende onrechtvaardige behandeling door huidige of gewezen werkgevers, ontevredenheid of onvoldaanheid over activiteit van partij-organisatie of vakvereniging waarvan betrokkene voorheen lid was, afwijkend inzicht met of ondervonden nadeel van door overheidsinstanties genomen maatregelen op maatschappelijk, zakelijk of politiek terrein. Deze laatste grond, die waarschijnlijk momenteel slechts sporadisch effect zal sorteren, heeft tijdens de voorlaatste wervingscampagne zeker een aanzienlijk aantal nieuwe leden tot de partij gevoerd. De medewerking van de P. v.d. A. in het toenmalige kabinet aan de Indonesië-politiek heeft er toe geleid, dat de uiterste linkervleugel van de P. v.d. A. een dankbaar terrein voor werving werd. Ook onder hen, die bij de omvorming van S.D.A.P. in P. v.d. A. zich niet bij laatstgenoemde partij voegden, op grond van de beweerde verloochening van het socialisme, zullen in die periode van de le politieke actie de nodige nieuwe C.P.N.-aanhangers gewonnen zijn.

Van alle lokmiddelen is die tot verbetering van eigen levensomstandigheden het sterkst werkend. De inhoud van het colportage-weekblad Voorwaarts geeft de propagandisten in dit opzicht voortdurend bruikbaar propaganda-materiaal. Iagenoeg elk nummer van dit blad geeft beschouwingen over grote concerns, zoals Philips, AKU, Hoogovens, Unilever e.d.. De miljoenen-winsten welke commissarissen en aandeelhouders van deze concerns "in de wacht slepen", worden daarin vermeld en uiteraard kan de propagandist deze cijfers benutten om de te bewerken adspirant-leden te tonen, in hoe sterke mate de arbeider wordt uitgeperst en de meer-waarde van zijn arbeid uitsluitend ter speking van het bank-saldo van zijn werkgever dient. Nog te gaarne wordt gewerkt met en gereageerd op de bewering, dat de maatschappij slechts uitbuiters en uitgebuitenen kent. Dit is een argument, dat het als regel nogal aardig "doet". Maar juist het feit, dat op deze grond de meeste leden worden gewonnen, bergt in zich de kiem voor de kwaal van onvoldoende actieve leden. Zij toch laten zich overhalen om zich in de partijgelederen te scharen, uitsluitend op grond van persoonlijke motieven en niet uit de behoefte om door gezamenlijk werken te geraken tot een betere maatschappij. Ook kennen deze leden niet de minste behoefte om zich in te werken in de Marxistisch-Stalinistische leerstukken. Zij blijven uiteindelijk slechts meelopers, die voor de partij slechts nut hebben als contribuanten

en als stemmers. Bereidheid om bepaalde werkzaamheden voor de partij te verrichten, hetzij als afdelings-bestuurder, bezoeker van scholingsbijeenkomsten, vergaderingen enz. is van hen niet te verwachten.

Dit is een van de redenen, dat steeds dezelfde kleine kring van personen opdraait voor al het werk, dat een partij-apparaat noodzakelijkerwijs nu eenmaal met zich brengt. Bij het nauwkeurig volgen van alle bestuurs- en partijledenvergaderingen van een bepaalde afdeling blijkt, dat, ondanks alle zich regelmatig voordoen- de strubbelingen en conflicten, toch nagenoeg steeds dezelfde mensen in de bestuursstoelen zetelen en steeds hetzelfde kader op pad gaat om de van hogerhand opgelegde taken te volbrengen. Natuurlijk gaat ook deze kruik slechts zo lang te water tot zij breekt. En het komt dan ook voor, dat sommigen er plotseling volkomen de brui aan geven. Nog onlangs werd bekend, dat een actief lid zich terugtrok en alle banden met de partij radicaal doorsneed, daarbij beweerende dat hij niet van plan was zich voor de partij dood te werken.

Het is ook niet gering wat de partij van de werkelijke "werkers" vraagt. Er zijn figuren bekend, die inderdaad elke avond voor de partij in touw zijn. Bestuursvergaderingen, scholingsbijeenkomsten, afdracht ontvangen gelden, colportage, huisbezoek, bijwonen van bijeenkomsten van vakorganisatie en mantelorganisaties, uitzetten van spaarbusjes, ophalen en omwisselen er van, rondbrengen van pamfletten, medewerking aan demonstraties en al dergelijke laten sommigen geen moment vrij. Daar komt dan nog bij, dat de Zondag, in geval van districts-conferenties geheel in beslag genomen wordt en dat herhaaldelijk op Zondag-ochtenden culturele bijeenkomsten worden belegd. In dit opzicht is bescheidenheid aan de partij volkomen vreemd en zolang betrokkenen niet zelf in opstand komen, wordt van hun bereidheid het grootste misbruik gemaakt. Ook dankbaarheid is blijkbaar een onbekend begrip. Daartegenover schroomt men niet om, in geval van een tekortkoming in een of ander opzicht, zelfs de beste werker openlijk aan sterke critiek bloot te stellen en zijn beleid in bepaalde zaken als foutief te kwalificeren. Het is voorgekomen, dat iemand tengevolge van overbelasting met partijwerk zenuwziek werd, waarna de partij hem aan zijn lot overliet. Toen betrokkene weer min of meer hersteld was en zich opnieuw voor partijwerk beschikbaar stelde, werd hij daartoe in de gelegenheid gesteld alsof er niets gebeurd was. Met een dergelijke mentaliteit van de leiding en een gros aan partijleden, dat alleen op eigen voordeel bedacht is, is het niet verwonderlijk dat de C.P.H. als geheel geen uitgesproken militante eenheid is.

De hiervoren gesignaleerde teruggang in ledental heeft er natuurlijk wel toe bijgedragen het militante karakter van het geheel te versterken. De overtuigde communisten zijn de partij trouw gebleven en het merendeel van de afvalligen dient gezocht te worden onder de meelopers. Daaruit is mogelijk de uitlating

van Paul de Groot enigszins te verklaren, toen hij beweerde, dat de teruggang in het ledental niet van invloed was geweest op de invloed en de macht van de partij.

Een andere factor die sterk bepalend is voor het karakter van en de activiteit in de partij, is de homogeniteit in de besturen op de diverse niveaus.

Het is bekend, dat men in de Partij- en de districtsbesturen niet schroomt elkaar bij gepaste gelegenheden duidelijk te zeggen hoe men over nede-bestuurders en hun werk denkt. Maar buiten merkt men daarvan echter slechts zelden iets en weet men wel de indruk te vestigen dat er een behoorlijke mate van homogeniteit in de besturen is. Voor de graad van deze homogeniteit is natuurlijk het gezag van de algemeen-secretaris in sterke mate bepalend. Wat het Partijbestuur betreft, gaat het dus om de figuur en het gezag van Paul de Groot. Ontegenzeggelijk kon de partij het te dien aanzien minder getroffen hebben. Wel is Paul de Groot geen man van groot kaliber, zelfs niet op nationaal politiek gebied, maar wat zijn gezag betreft zijn er momenteel geen figuren in de partij-leiding, die hem zouden durven weerstaan. "Paul" vertoont in zijn behandeling van medewerkers overeenkomst met Stalin en hij tracht, wanneer nodig, diens methode om gevaarlijk geachte medewerkers te elimineren, na te volgen. Alleen is hij genoodzaakt om vreedzamer middelen toe te passen.

Naar het voorkomt schenkt de Groot angstvallig aandacht aan figuren, die tot hem opzien, die hem min of meer verheerlijken, respect hebben voor zijn politieke standing, zijn politieke ontwikkeling en zijn aanpassingsvermogen aan nieuwe situaties en die in hem de man zien, die de functie van "stadhouder" van Moskou bekleedt. Dergelijke figuren, die hij naar zijn hand kan zetten, op wie hij persoonlijk overwicht heeft en die bereid zijn hem in alles te volgen, zijn voor hem zeer bruikbaar. Hij houdt hen, zolang hij dit nuttig vindt, de hand boven het hoofd, hij bevordert hen en bereikt zodoende dat zij hem nog meer toegedaan worden. Als een van deze figuren kan Fred Schoonenberg worden beschouwd. Hij is geschikt bevonden om als een der jongste C.P.N.-ers in dat gezelschap, de partij in het parlement te vertegenwoordigen, van hoofdbestuurder van het Jeugdverbond werd hij bevorderd tot hoofdbestuurder van de partij, na de uitzuivering van Koejenans als hoofdredacteur van de "Waarheid" werd hij, na een halfjarig peet-schap van de Groot, met deze belangrijke functie belast. Schoonenberg staat kennelijk goed in de pas bij de Groot en zal zich, naar het voorkomt, in alles naar diens oordeel richten. Er zijn meer van die figuren. Dreigen deze gunstelingen of andere, minder in de gunst staande figuren, te groot en te onafhankelijk en te gevaarlijk te worden voor Paul's positie, dan is of wel overplaatsing naar een minder belangrijke plaats of hun verwijdering niet onwaarschijnlijk.

Als een der lastigsten van de Groot's medewerkers, die bovendien op een evenlang lidmaatschap van de partij kon bogen en die

een eigen koers durfde varen, kan A.J. Koejemans worden gezien. Zijn diverse belangrijke functies ten spijt, is hij onder het juk van de Groot doorgegaan.

Ook Gerrit Rcorda kan worden genoemd als een van hen die zich het ongenoegen van de Groot op de hals hebben gehaald en die daarvan de wrange vruchten heeft moeten plukken.

Op het niveau van de Groot staat geen der andere partijbestuurders. Onder de overigen is nog wel enige gradatie - ook Jaap Brandenburg bijvoorbeeld heeft veel gezag in dit gezelschap - maar op dit tweede plan is er veel minder schroom om elkaar zo nodig eens in de haren te vliegen. Men durft elkanders voorschriften en aanwijzingen als onvoldoende en als ongeschikt te betiteln. Als verschillende partijbestuurders het grote belang van grondige politieke scholing verdedigen, durft Jaap Brandenburg met krachttermen wel te zeggen, dat hij om al die theorie geen cent geeft en dat één uur actief optreden bij een staking in zijn ogen minstens even nuttig is als een hele week scholing.

Ook buiten de kring van partijbestuurders durft men op uitspraken van deze figuren critiek te hebben. Zulks blijkt meermalen op districtsconferenties, welke namens het partijbestuur door een der partijbestuurders worden bijgewoond. Meermalen blijkt daar, dat sommigen in het district van inzicht met die partijbestuurders verschillen en er worden dan wel eens harde noten gekraakt. Maar het slot is toch steeds, dat de partijbestuurder het laatste woord heeft en dat er verder gewerkt wordt volgens de door hem verstrekte opdrachten.

Dat het ook in de districtsbesturen onderling niet altijd /koek en ei is, is wel gebleken uit het reeds op blz. 23 vermelde voorval.

/alles

Ondanks innerlijke geschillen, weet men naar buiten behoorlijk de indruk te vestigen van een homogeen optrekkend bestuursapparaat. Intern zijn conflicten over de te varen politieke koers, over de wijze van aanpakken van bepaalde acties, over vermeende achterstelling of voortrekking van bepaalde figuren verschijnselen, die zich in meerdere of mindere mate ook bij andere politieke organisaties wel zullen voordoen. De hiervoor reeds vermelde conclusie, dat de C.P.N. naar buiten niet de indruk maakt van een homogeen militante partij, is meer toe te schrijven aan de laksheid en onverschilligheid van een belangrijk deel der leden, dan aan een tekort aan bestuurders-homogeniteit.

In zekere zin is de partij als geheel zelf schuldig aan onvoldoende activiteit van de leden. Er heerst nl. in de C.P.N. een overdreven neiging om alles grondig te organiseren. Men kan hier met een gerust hart spreken van over-organisatie. Alles wordt tot in de finesses op papier uitgewerkt, maar tot uitvoering in de praktijk komt men in veel mindere mate of in het geheel niet.

Voor alles worden vergaderingen en conferenties belegd. Naast de boven reeds besproken partij- en districts-conferenties, is men thans, nauwelijks na het instellen van onder-afdelingen, al weer overgegaan tot het doen houden van afdelings-conferenties. De mensen worden begraven onder dergelijke bijeenkomsten. De leden van de bedrijfsgroep bijvoorbeeld, moeten artikelen leveren voor de bedrijfskrant. De bedrijfsafdelings-secretaris verzamelt daaruit de copij. Normale mensen zouden dan een redacteur aanwijzen om de samenstelling van de krant verder te verzorgen. Maar neen, de C.P.N. doet het beter en misschien ook wel, naar zij meent, democratischer en roept, ook al weer op papier, het bedrijfsafdelingsbestuur, zo mogelijk zelfs de ledenvergadering bij elkaar, om te besluiten welke copij geplaatst zal worden. Als deze ledenvergadering beslist wat wel en wat niet opgenomen zal worden, is dus de inhoud van de krant aan de meeste leden bekend. Maar het voorkomt is aldus het nut van de krant sterk verminderd en het doel voorbijgeschoten. Zij kan hoogstens nog benut worden voor propaganda tegenover aan te werven leden. En als men dan ziet wat voor onooglijke, onverzorgde en verwarde geschriften deze bedrijfskranten maar al te vaak zijn, dan doet al deze poespas alleen nog maar belachelijk aan. In de praktijk blijkt, dat het wel enigszins anders toegaat en dat men met die bedrijfskranten zoveel onslag niet maakt.

De berichtgeving over inwendige verhoudingen in de diverse partijgelederen, over een tekort aan activiteit e.d. is slechts spaarzaam.

Op verschillende bijeenkomsten, in het bijzonder die van meer dan normale omvang en niet te vaak plaats vindend, is men wel actief, soms zelfs strijdlustig en werkt men zich soms op tot een stemming van alles-voor-de-partij-over-hebben, maar zodra is de bijeenkomst niet beëindigd en is men onttrokken aan de enthousiasme beraadslagings-sfeer, of de bezieling verflauwt. Na korte tijd slaat zij soms zelfs om in het tegendeel wanneer men terug gekeerd is in de ontzuisterende dagelijkse routinewerkzaamheden. Men is te lui of te gemakzuchtig om de partijlectuur te bestuderen, om de scholingsbijeenkomsten bij te wonen en al dergelijke meer. Het gevolg is, dat men geen mensen heeft om op lager niveau leiding te geven en dat men een tekort heeft aan goed kader. Krijgt men op de een of andere manier eens de beschikking over een goede kracht, dan is een of andere mantelorganisatie of de vakbeweging of wederkerig de partijafdeling, er als de kippen bij om die bruikbare man of vrouw in te palmen. Ook het partijbestuur houdt op dit punt blijkbaar een oog in het zeil, want meermalen is te constateren, dat dergelijke nieuwe krachten zodra mogelijk naar een hoger bestuursniveau worden overgeheveld.

Een algeme n naar voren komende klacht is voorts, dat er onvoldoende contact is tussen partijbestuur en de districtsbesturen en, verder afdalend, tussen het districtsbestuur en de betrokken

afdelingsbesturen.

Uit het district Rotterdam werd onlangs vernomen, dat er een slechte verstandhouding en veel onderlinge naijver is. De meeste leden weigeren daar een bestuursfunctie te aanvaarden en alleen het klassebewustzijn weerhoudt velen er van om voor het lidmaatschap van de partij te bedanken. Dit laatste zou daar in het bijzonder gelden voor de vrouwelijke leden. Rigoureuze toepassing van de door Paul de Groot op de December-1949-conferentie aangekondigde maatregelen, dat besturen die na een half jaar geen resultaten kunnen tonen zonder pardon zullen worden verwijderd, zou voor Rotterdam catastrofaal kunnen worden. De positie van de algemeen-districts-secretaris Jan Schalker, die het daar toch al niet gemakkelijk heeft, is dan ook zeker niet benijdbaar.

In Amsterdam beweerde Henk Gortzak kort geleden, dat slechts 10% van de leden actief is voor de partij, welk percentage hij opgevoerd zou willen zien tot 25. Maar het voorkomt heeft hij voor deze ene keer eens geen onredelijke eis gesteld.